

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ OLAN VE
OLMAYAN GENÇ YETİŞKİN BİREYLERDEKİ
HOMOFOBİNİN VE SALDIRGANLIK EĞİLİMİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceren ÖZÜGÜÇ

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bülent Kadri Gültekin

İSTANBUL - 2022

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ OLAN VE
OLMAYAN GENÇ YETİŞKİN BİREYLERDEKİ
HOMOFOBİNİN VE SALDIRGANLIK EĞİLİMİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceren ÖZÜGÜÇ

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

“Bu tez ___/___/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ceren ÖZÜGÜÇ

21.06.2022

ÖNSÖZ

Hayatının büyük bir kısmını Psikoloji ve Ruh Sağlığı alanının çeşitli konumlarında geçirmiş biri olarak tüm akademik çalışmalarım ve mesleki pratiğimdeki amacım, en büyük tutkum olan insan doğası ve zihnini anlamak, yolu benimle gerek terapi odasında gerekse bir eğitim kurumunda kesişenlere elimde geldiğince yardımlarımı sunabilmek ve bu amaçla yapılan tüm iyi niyetli çalışmalara destek olmaktır. Bu tez de yine aynı amaç ve gayretle yazılmıştır. Dilerim ki; tüm insanlığın faydasına olsun.

Tüm bilimsel çalışmalarda olduğu gibi bu tezde de kollektif desteğin varlığı yadsınamaz. Böyle bir desteğe sahip olabildiğim için mutluyum ve şükrediyorum.

Benden emeğini, bilgisini, vizyonunu ve yardımını esirgemeyen değerli tez danışmanım Doç. Dr. Bülent Kadri Gültekin'e,

Benimle hem güzel dostluklarını hem de geniş bilgilerini her daim paylaşan sevgili Seren Ayhan'a,

Biraraya geldiğimiz günden beri meslek ve hayat yolunu birlikte yürüdüğüm canım arkadaşım Ezgi Keren'e,

Hayattaki en büyük zenginliğin iyi bir insan olmak olduğunu, zenginliğe ulaşmanın yolunun ihtiyacı olana yardım etmek olduğunu öğreten en kıymetlim, annem Şengül Batmaz'a,

Kendine ve insanlığa faydalı biri olabilmem için var gücüyle arkamda duran, desteğini ve inancını benden asla esirgemeyen babam Yavuz Özügüç'e,

Varlıklarıyla hayatıma anlam ve neşe katan, bana ailenin ne kadar kutsal olduğunu gösteren kardeşlerim biriciğim Funda Şeyda Özügüç ve hayat ışığım olan Kardelen Özügüç'e

Çok teşekkür ederim...!

Hepiniz iyi ki varsınız...

Ceren ÖZÜGÜÇ

21.06.2022

Mağdur eden ve edilenin sınırının bulanıklaştığı bu yerdeki

Tüm çocuklara...

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1. Narsisistik Kişilik Özellikleri	7
1.1.1. Aşırı Özsaygı	10
1.1.2. Üstünlük İnancı ve Büyüklenmecilik	11
1.1.3. Empati Yoksunluğu	13
1.2. Homofobi	15
1.3. Saldırganlık Eğilimi	17
1.3.1. Saldırganlık Eğilimi ve Fiziksel Saldırganlık	19
1.3.2. Saldırganlık Eğilimi ve Sözel Saldırganlık.....	19
BÖLÜM 2: YÖNTEM	21
2.1. Araştırma Modeli	21
2.2. Evren ve Örneklem	21
2.3. Uygulama.....	21
2.4. Veri Toplama Araçları	22
2.4.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Sosyodemografik Bilgi Formu	22
2.4.2. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16	22
2.4.3. Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği.....	23
2.4.4. Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği.....	23
2.5. İstatistiksel Analiz.....	24
BÖLÜM 3: BULGULAR	25
3.1. Örneklem Grubunun Sosyodemografik Değişkenlerine İlişkin Frekans Dağılımı	26
3.2. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyi ve Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	27
3.3. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyi ve Homofobiye İlişkin Bulgular	28

3.4. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyi ile Homofobi ve Saldırganlık Eğilime İlişkin Bulgular	28
3.5. Tüm Değişkenler Arası İlişkisel Bulgular	30
3.5.1. Tüm Örneklem İçin Yapılan İlişkisel Analizler	30
3.5.2. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı Ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı Ve Alt Boyutlarından Fiziksel Ve Sözel Saldırganlığın Narsistlik Kişilik Envanteri İle Yordanması	33
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	37
4.1. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Katılımcılar Arasında Sosyodemografik Değişkenlere Göre Olan Farklılıkların Değerlendirilmesi.....	37
4.2. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Katılımcılar Arasında Homofobi Seviyesine Göre Olan Farklılıkların Değerlendirilmesi.....	39
4.3. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Katılımcılar Arasında Saldırganlık Eğilimi Toplam Puanı, Fiziksel Saldırganlık ve Sözel Saldırganlık Alt Boyutlarına Göre Olan Farklılıkların Değerlendirilmesi	41
4.4. Yüksek Narsisistik Kişilik Özellikleri Düzeyinin Homofobi Seviyesi, Saldırganlık Toplam Puanı, Fiziksel Saldırganlık ve Sözel Saldırganlık Alt Boyutları İle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi.....	43
4.5. Yüksek Narsisistik Kişilik Özellikleri Düzeyinin Homofobi Seviyesini, Saldırganlık Eğilimi Toplam Puanını, Fiziksel Saldırganlık ve Sözel Saldırganlık Alt Boyutlarını Yordayıcılığının Değerlendirilmesi	44
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	46
KAYNAKÇA.....	51
EKLER	61
ÖZGEÇMİŞ	75

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Narsistlik Envanteri Ölçeği Toplam Puan, Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi	25
Tablo 2. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	26
Tablo 3. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Olan Katılımcıların Sosyodemografik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması.....	27
Tablo 4. Düşük ve Yüksek Narsisizm Düzeyine Sahip Olan Katılımcıların Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Bakımından Karşılaştırılması.....	28
Tablo 5. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutları ile Narsistlik Envanteri Ölçeğinin Mann-Whitney U Testi ile İncelenmesi	29
Tablo 6. Yüksek Narsisizm Düzeyi Olan Katılımcılar ile Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyutlarına İlişkin Spearman's Rho Korelasyon Analizi	31
Tablo 7. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi	33
Tablo 8. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanına Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi	34
Tablo 9. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Fiziksel Saldırganlık Alt Boyutuna Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi	35
Tablo 10. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Sözel Saldırganlık Alt Boyutuna Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi	36

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü-Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Narsisistik Kişilik Özellikleri Olan ve Olmayan Genç Yetişkin Bireylerin Homofobi ve Saldırganlık Eğiliminin Karşılaştırılması	
Tezin Yazarı: Ceren ÖZÜGÜÇ	Danışman: Doç. Dr. Bülent Kadri GÜLTEKİN
Kabul Tarihi: 21.06.2022	Sayfa Sayısı: iii (ön kısım) + 60 (tez) + 14 (ek)
Anabilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Klinik Psikoloji
Narsisistik kişilik özellikleri, kişinin hem içsel hem de diğer insanlarla kurduğu ilişkisel dinamikleri etkileyen önemli bir olgudur. Toplumsal açıdan dezavantajlı olarak nitelendirilen gruplara yönelik önyargılı, ayrıştırıcı ve şiddet içerikli tutum ve yaklaşımların toplumsal sağlık açısından önemli bir tehdit olduğu söylenebilir. Bu minvalde narsisistik kişilik özelliklerinin, homofobi düzeyi ve saldırganlık eğilimi ile ilişkisini inceleyen ve narsisistik kişilik özelliklerinin, homofobi ve saldırganlık eğilimini yordayıcılığına dair araştırmalar yapmak önem kazanmaktadır. Bu araştırmanın amacı yüksek narsisistik kişilik özelliklerine ve düşük narsisistik kişilik özelliklerine sahip katılımcıların karşılaştırılarak homofobi ve saldırganlık eğilimi bağlamında incelenmesidir. Araştırmanın bir diğer amacı ise narsisistik kişilik özelliklerinin homofobi ve saldırganlık eğilimini yordayıcılığının araştırılmasıdır. Araştırmanın örneklemi Türkiye’de ikamet eden, 25-40 yaş arasında, narsisizm düzeyine göre “yüksek narsisistik kişilik özellikleri olan” ve “düşük narsisistik kişilik özellikleri olan” olarak iki gruba ayrılan gönüllü 100 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara araştırmayla ilgili bilgilendirme metni sunulmuş, ardından katılım onayı alınmıştır. Ardından Sosyodemografik Bilgi Formu, Narsisistik Kişilik Envanteri -16, Hudson Ricketts Homofobi Ölçeği ve Buss – Perry Saldırganlık Testi uygulanmıştır. Araştırmanın analiz sonuçlarına göre; yüksek narsisizm seviyesine sahip katılımcılarda homofobi düzeyi ve saldırganlık eğilimine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptandı ($p < 0,05$). Bunun yanı sıra, yüksek narsisizm düzeyine sahip katılımcılarda, homofobi düzeyi ve saldırganlık eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ilişki saptandı ($p = 0,004$; $r=0,530$). Yüksek narsisistik kişilik özellikleri seviyesi ile düşük narsisistik kişilik özellikleri seviyesine sahip katılımcılar arasında cinsiyet, yaş ve ikamet iline göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanamazken ($p > 0,005$), öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p = 0,001$). Yüksek narsisizm düzeyinin homofobiyi %33 oranında, saldırganlık eğilimini %44 oranında yordadığı tespit edildi. Gerçekleştirilen klinik görüşmelerde ve toplumsal çalışmalar dahilinde kişilerin homofobi seviyesi ve saldırganlık eğilimlerinin incelenmesinde narsisistik kişilik özellikleri ve diğer kişilik özelliklerinin de dikkate alınması önerilmektedir.	
Anahtar Kelimeler: Narsisizm, Narsisistik Kişilik Özellikleri, Homofobi, Saldırganlık Eğilimi	

ABSTRACT

İstanbul Kent University Graduate Education Institute Abstract of Master's Thesis Title of the Thesis:

Title of the Thesis: The Comparison of Homophobia and Violent Tendencies in Young Adults With and Without Narcissistic Traits	
Author: Ceren ÖZÜGÜÇ	Supervisor: Assoc. Prof. Bülent Kadri GÜLTEKİN
Date: 21.06.2022	Nu. of pages: iii (pre text) + 60 (main body)+14 (App.)
Department: Psychology	Subfield: Clinical Psychology
Narcissistic personality traits are an important phenomenon that affects the individual's internal and relational dynamics with other people. It can be said that prejudiced, discriminatory and violent attitudes and approaches towards socially disadvantaged groups pose a significant threat to public health. In this respect, it is important to conduct research that examines the relationship between narcissistic personality traits and homophobia level and aggression tendency, and that narcissistic personality traits predict homophobia and aggression tendencies. The aim of this study is to compare the participants with high narcissistic personality traits and low narcissistic personality traits and examine them in the context of homophobia and aggression tendencies. Another aim of the study is to investigate the predictor of narcissistic personality traits to homophobia and aggression tendencies. The sample of the study consists of 100 volunteers residing in Turkey, between the ages of 25-40, divided into two groups as "high narcissistic personality traits" and "low narcissistic personality traits" according to the level of narcissism. An informative text about the research was presented to the participants, and then consent for participation was obtained. Then, Sociodemographic Information Form, Narcissistic Personality Inventory -16, Hudson Ricketts Homophobia Scale and Buss-Perry Aggression Test were applied. According to the analysis results of the research; A statistically significant difference was found in participants with high narcissism level in terms of homophobia level and aggression tendency ($p < 0.05$). In addition, a statistically significant and positive correlation was found between the level of homophobia and the tendency to aggression in the participants with a high level of narcissism ($p = 0.004$; $r = 0.530$). While there was no statistically significant difference between the participants with high narcissistic personality traits level and low narcissistic personality traits level according to gender, age and province of residence ($p > 0.005$), a significant difference was found according to educational status ($p = 0.001$). It was determined that high narcissism level predicted homophobia by 33% and aggression tendency by 44%. It is recommended that narcissistic personality traits and other personality traits be taken into account when examining the homophobia level and aggression tendencies of individuals in clinical interviews and social studies.	
Keywords: Narcissism, Narcissistic Personality Traits, Homophobia, Aggression Tendencies	

GİRİŞ

Araştırmanın Temel Kavramları

Narsisizm tanımı Freud tarafından ilk olarak “Three Essays on The Theory of Sexuality” (1910) isimli makalesinde geçmekle birlikte, “On Narcissism: An Introduction” (1914) makalesiyle birlikte tanımlanarak literatüre kazandırılmıştır. (Rapier; 2005, s. 22). Kohut (1977) tarafından tanımlandığı üzere narsisizmin temel patolojisi; düşük benlik saygısı, depresyon, derin ve ihmal edilmiş değersizlik, reddedilme hislerini barındıran “benlik yapısındaki temel kusurlardan” kaynaklanmaktadır. Buna göre narsisizm, benlik yapısındaki temel kusurlara karşı geliştirilen bir yanıt ve güven verme açlığını ifade eder. (Özakkaş; 2006, s. 29–30). “Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları” kitabında Millon narsisistik kişilik özelliklerini normal özgüvenden ayrı tutarak “şişirilmiş bir özsaygı” olarak ifade eder ve bu bağlamda özsaygı seviyesinin (düşük-normal-yüksek) önemine işaret eder. Millon’a göre yetersiz özsaygı genellikle yetersizlik, etkisizlik, değersizlik ve aşağılık duygularına sebep olurken aşırı özsaygı, üstünlük, kibir, büyüklenmecilik ve başkalarına karşı empati yoksunluğunu gösterir. (Millon, 2000, s. 345).

Narsisizmin hassas ve kırılgan doğası anlaşıldığında, aslında narsizmin Kohut tarafından öne sürüldüğü üzere “benlik yapısındaki temel kusurların” telafi edilmesi çabasıyla ortaya konduğu sonucuna varılabilir. Buna bağlı olarak Millon’ın (2000, s. 345) ortaya koyduğu üzere aşırı özsaygı, üstünlük, kibir, büyüklenmecilik ve başkalarına karşı empati yoksunluğu, narsisistik kişilik özellikleri olan bir kişide kendi ölçütlerince daha zayıf veya dezavantajlı gördüğü biri üzerinde hakimiyet kurmak ve istismar etmek, dolayısıyla saldırganlık eğilimleri göstermek için bir eğilime yol açabileceği öngörülebilir. Twenge ve Campbell’ın Asrın Vebası Narsisizm İleti (2010,) adlı çalışmalarında ortaya koyduğu üzere kişinin sahip olduğu özsaygı ile saldırganlık eğilimi arasında dikkat çekici bir ilişki söz konusudur; kişinin özsaygı hissi arttıkça saldırganlık eğilimi artmaktadır. Bu eğilim ise homofobi ve diğer tüm toplumsal sağlığı ve huzuru riske atan sorunların temelini oluşturuyor olabilir.

Homofobi kavramı ilk olarak psikoterapist George Weinberg tarafından 1972 yılında ortaya atılmıştır (Weinberg, 1972; Herek, 2004, s. 6). Birçok kaynakta farklı şekillerde incelenen homofobinin en yaygın tanımı “eşcinsellik ve biseksüellik gibi farklı cinsel yönelimleri bulunan insanlara yönelik olumsuz duygular, tutumlar ve/veya davranışlar”

(Budak, 2003) ve “eşcinselliğe karşı duyulan korku veya nefret” olarak geçmektedir. (Madureira, 2007, s. 225). Homofobinin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkisi yadsınamaz noktadadır. Homofobiye maruz kalan bireyler toplumun ve modern yaşamın çeşitli alanlarında dışlanma, damgalanma, sözel ve fiziksel saldırıların yanı sıra nefret suçlarının öznesi olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. (Amerikan Psikoloji Derneği, 2008; Orta ve Camgöz s. 412). Kişilerin hayatlarını birçok açıdan olumsuz yönde etkileyen bu fenomenin incelenmesi önemlidir zira homofobi temelli ayrımcılığa maruz kalmak bireylerde depresyondan madde bağımlılığına kadar birçok rahatsızlığa sebebiyet vererek eşcinsel bireylerin hayat kalitesini düşürmekte, hatta intiharlara sebebiyet vermektedir. (Eskin, Kaynak, Demir, Demir, 2011; Orta ve Camgöz, 2018, 415). Homofobi, dolayısıyla eşcinsel bireylere yönelik tutum ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında, erkeklerin kadınlardan daha olumsuz bir tutum sergiledikleri görülmüştür. (M. Orta ve Camgöz, 2018, s. 415).

Baron ve Richardson’ın yaptığı tanımlamaya göre saldırganlık, bundan kaçınmaya güdülenen bir canlıya yöneltilen ve zarar verme niyeti taşıyan herhangi bir davranış olduğu belirtilmektedir (Baron ve Richardson, 1994; Kılınç ve Murat, 2012, s. 837). Fromm’a göre bireylerde görülen saldırganlık eğiliminin sebebi narsisizmdir (Fromm, 1973). Bu bağlamda saldırganlık eğiliminin narsisizm kaynaklı ve onunla birlikte görülen bir kişilik özelliği olduğu ortaya atılabilir. Vincent, Peterson ve Parrott tarafından 2016 yılında yapılan lezbiyen ve gay bireylere yönelik saldırganlık eğilimi ve etiketleme davranışlarının incelendiği bir çalışmaya göre; lezbiyen ve gay bireylere ilişkin AIDS etiketlemesi ve onlara karşı gösterilen saldırganlık seviyesinin pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır (Vincent, Peterson ve Parrott, 2016, s. 1).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın esas amacı Türkiye’de narsisistik kişilik özellikleri olan ve olmayan genç yetişkin bireylerin karşılaştırılarak homofobi ve saldırganlık eğilimleri bağlamında incelenmesidir. Dolayısıyla Türkiye’de ikamet eden genç yetişkinlerin homofobi ve saldırganlık eğilimlerinin, narsisistik kişilik özellikleri bağlamında ne gibi farklılıklar gösterdiğini belirlemek hedeflenmiştir. Katılımcı olan Türkiye’deki genç yetişkinler; narsisistik kişilik özellikleri olan ve olmayan olarak değerlendirilerek gruplandırıldı,

ardından bu iki grup homofobi ve saldırganlık eğilimleri bağlamında incelendi. Bu iki grup arasındaki farklılıklar, araştırma sonucuna elde edilen veriler aracılığıyla tartışıldı.

Araştırmanın bir diğer amacı bu eğilimlerin narsisistik kişilik özellikleriyle olan ilişkisinin araştırılmasıdır. Dolayısıyla homofobi ve saldırganlık eğilimi narsisistik kişilik özellikleri bağlamında farklılık gösterip göstermediği incelendi. Araştırmanın bir diğer amacı ise katılımcılardan homofobi ve saldırganlık eğiliminin narsisistik kişilik özelliklerinin varlığını yordayıcılığını incelemektir ve narsisistik kişilik özellikleri olan kişilerin araştırma kapsamında alınan bilgiler doğrultusunda sosyodemografik özelliklerini ortaya koymaktır. Buna bağlı olarak araştırmanın katılımcıları Türkiye’de ikamet eden, 25-40 yaş arası gönüllü bireylerden oluşturuldu. Katılımcılar, araştırma konusu ve içeriğine uygun olacak şekilde seçildi. Araştırmacı tarafından araştırmaya uygun olarak hazırlanan ölçekleri içeren form, katılımcılara mail grupları ve sosyal medya hesaplarıyla ulaştırıldı. Katılımcılardan hiçbir kişisel bilgi alınmamakla birlikte, narsisistik kişilik özellikleri, homofobi ve saldırganlık eğilimi, bireylerde cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi farklı demografik özellikler baz alınarak incelendi.

Araştırmanın Soruları

Araştırmada aşağıdaki sorular araştırılmıştır:

1. Tüm katılımcıların Sosyodemografik Bilgi Formu’ndan elde edilen sosyodemografik bilgilerinin dağılımı nasıldır?
2. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyi ile düşük narsisizm düzeyine sahip katılımcıların sosyodemografik dağılımı nasıldır?
3. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyi ile düşük narsisizm düzeyine sahip katılımcılar ile Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği’nin alt boyutlarından olan fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyi ve düşük narsisizm düzeyi ile Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği’nden elde edilen yüksek homofobi ve düşük homofobi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyi ile, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ve Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutları arasında bir ilişki var mıdır?

6. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ile Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği ve sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

H1. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyi ile sosyodemografik bilgileri oluşturan değişkenler arasında anlamlı bir fark vardır.

H2. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyi ve düşük narsisizm düzeyi ile Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği’nden elde edilen yüksek homofobi ve düşük homofobi arasında anlamlı bir farklılık vardır

H3. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyine sahip katılımcılar ile saldırganlık ölçeğinin alt boyutlarından olan fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H4. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm seviyesi ile, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ve Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği, sözel saldırganlık, fiziksel saldırganlık alt boyutları arasında pozitif yönde bir korelasyon olması beklenmektedir.

H5. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ile Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği ve sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

Araştırmanın Önemi ve Özgün Değeri

Sağlıklı ve huzurlu toplumların ancak ruh ve beden sağlığına sahip kişilerden oluşabileceği, yine ruh ve beden sağlığına sahip kişilerin de ancak sağlıklı ve huzurlu bir toplumda üretebileceği kabul edilen genel bir ifadedir. Narsisizm, sahip olan bireylerin hem kendileriyle hem de diğer kişilerle olan ilişkilerinde uyum problemlerine sebebiyet veren bir durum olduğu bilinmektedir. Homofobi ve saldırganlık eğilimi, maruz kalan kişilerin barınma, çalışma, sağlık hizmetlerinden faydalanma, toplumda saygı gören bir birey olma gibi birçok insan haklarının ihlaline sebep olan büyük bir toplum sağlığı

sorunudur. Bu sorunun çözümü ancak sebebinin anlaşılması ile mümkün olmaktadır. Bunun için de narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin dezavantajlı gruplara karşı tutum ve davranışlarının tespit edilip anlaşılabilmesi, bu tutum ve davranışların önceden tahmin edilebilir hale getirilmesi ve narsisistik kişilik özellikleri olan bireyler de dahil olmak üzere tüm toplumun, ayırıştırıcı ve zarar verici yaklaşım ve davranışlara karşı korunması gerekmektedir. Bu bağlamda toplumdaki bireylerin kişilik özelliklerinin ve bu kişilik özelliklerinin neden olabileceği tutum ve eğilimlerin incelenmesi gerekmektedir. Araştırmanın önemi de bu bakış açısından hareketle narsisistik kişilik özelliği olan bireylerin homofobi ve saldırganlık eğilimi kapsamında ele alınmış olasıdır zira toplumları biraraya getiren bireylerin sahip olduğu kişilik özelliği söz konusu toplumun yapısı belirler.

Ulaşılabilen önceki çalışmalarda seçilen örneklemin çeşitli sebeplerle kısıtlı olarak değerlendirilebileceği gözlemlenmiştir. Bu nedenle elde edilen sonuçların yine kısıtlı bir çoğunluk üzerinde geçerli olduğu sonucuna ulaşılabilir. Yapılan bu çalışma ise belirli bir grup yerine (örneğin aynı iş yerinde çalışan kişiler veya aynı okulda okuyan öğrenciler) araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenmiş kriterlere uyan çok daha farklı sosyodemografik değişkene sahip kişileri kapsamaktadır. Bu anlamda sonuçların daha genellenebilir olduğu öne sürülebilir. Bunun yanı sıra önceki çalışmalarda narsisistik kişilik özelliklerinin ağırlıklı olarak diğer kişilik özellikleriyle olan benzerliklerinin ve farklılıklarının incelendiği ve/veya narsisistik kişilik özelliklerinin kişilerarası ilişkilere ve/veya toplumsal olgu ve dinamiklere etkilerinin araştırıldığı farkedilmiştir. Dolayısıyla ilgili literatürün narsisistik kişilik özelliklerinin yapısının incelenmesiyle sınırlı kaldığı, bu kişilik özelliklerinin homofobi ve saldırganlık eğilimi gibi toplumsal olarak sorunlara neden olan fenomenler üzerindeki etkisi ve rolüne dair açıklamalar ortaya koyma açısından yetersiz olduğu söylenebilmektedir. Yapılan bu çalışma ile toplumsal sağlığı ve huzuru etkilemekte olan homofobi ve saldırganlık eğilimi kavramı araştırmaya dahil edilerek hem çalışmanın kapsamı genişletilmiş hem de narsisistik kişilik özelliklerinin toplum sağlığını ve huzurunu tehlikeye atan bir sorun üzerindeki etkisi incelenerek pratikte kendini var eden ve günümüzde sıklıkla karşılaşılan, karşılaşılan bireyin hayat kalitesini, ruhsal ve bedensel sağlığını direkt olarak etkileyen bir sorun ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışma, var olan sorunlara çözüm arayışında destekleyici ve sonraki çalışmalara ilham verici niteliktedir.

Varsayımlar

1. Araştırma örneklemini oluşturan gönüllü katılımcıların, araştırma değişkenlerini ölçmek için belirlenen ölçeklerin tümüne doğru ve samimi yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.
2. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

Sınırlıklar

1. Araştırma, 2022 yılında Türkiye’de ikamet eden 25-40 yaş arası gönüllü katılımcılar ile sınırlandırılmıştır.
2. Bu araştırma kapsamında incelenen değişkenleri ölçmek amacıyla kullanılan ölçeklerin ölçtükleri özellikler ile sınırlıdır. Dolayısıyla kişilerin sahip olduğu diğer tüm kişilik özellikleri, kişilik patolojileri ve psikopatolojik rahatsızlıkların yanı sıra katılımcıların dini, siyasi, ahlaki vb. değerlerinin tümü kapsam dışıdır.
3. Araştırma verileri Covid- 19 pandemi sürecinde toplanmıştır. Katılımcılar bu dönemde getirilen kısıtlamalar, değişen toplumsal ve sosyal düzen ayrıca olumsuz sağlık koşulları kişilerin genel psikolojik iyi oluş hallerini, dolayısıyla saldırganlık eğilimlerini etkilemiş olabilir.

BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Narsisistik Kişilik Özellikleri

İlk olarak 1910 yılında Freud tarafından “Three Essays on The Theory of Sexuality” isimli makalesinde tanımlanan, ardından yine kendisi tarafından hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemi farkedilmiş ve bu çarpıcı olguyu daha kapsamlı açıklama gerekliliği farkedilmiş olacak ki 1914 yılında “On Narcissism: An Introduction” isimli çalışmasında ele aldığı Narsisizm kavramı artık günümüzde “çağımızın vebası” olarak tanımlanmaktadır. (Freud 1910, 1914) Narsizmin “çağımızın vebası” olarak tanımlanması; narsisizmin kişinin kendini diğer bireylerden üstün görmesine neden olmasından ötürü (Campbell ve Miller, 2014; Hacıoğlu, 2020, s. 1), bireylerin hem kendisiyle hem de diğer bireylerle olan ilişkilerinde uyum problemlerine sebebiyet veren bir durum olmasından ileri geliyor denebilir.

“Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları” isimli kitabıyla alana önemli bir kaynak sağlayan Theodore Millon (2000, s. 345), narsisizm ile özgüven arasındaki farka dikkat çekmektedir. Toplum tarafından kabul edilebilir düzeyde özgüven sahibi olmak kişiyi sosyal ve kendinden emin gösterirken, bu özgüvenin kabul edilebilir düzeyin üstünde olması veya toplum içerisinde öyle algılanması kişinin kibirli ve insanları kullanmaya meyilli olduğu izlenimi yaratabilir. (Millon, 2000, s. 345)

Kişilerin toplumda sundukları izlenime ters; olarak narsisistik kişilik özellikleri düşük benlik saygısı, depresyon, reddedilme, derin bir ihmal edilmişlik ve değersizlik hisleri gibi “benlik yapısındaki temel kusurları” (Kohut, 1977) telafi etmek amacıyla ortaya çıkan (Özakkaş, 2006, s. 28-29) bir durum olarak tanımlanmaktadır ve kendini aşırı özsaygı, üstünlük, kibir, büyülenmecilik ve başkalarına karşı empati yoksunluğu ile gösterir. (Millon, 2000, s. 346) Araştırma kapsamında bahsedilen önceki çalışmalardan yola çıkarak narsisistik kişilik özelliklerinin bireyde kendi ölçütlerince daha zayıf veya dezavantajlı gördüğü kişiler veya topluluklar üzerinde hakimiyet kurmak, saygınlıklarını düşürmek, bu kişileri temel hak ve özgürlüklerden alıkoymaya kalkmak gibi tutum ve davranışlara yol açabileceği öngörülebilir.

Narsisizm, ilk olarak “çağımızın vebası” tanımıyla Freud tarafından çağımıza özgülenmiş olmakla beraber (Freud, 1910,1914), literatürde narsisizmi inceleyen pek çok çalışma da, narsisizmi çağımızın kişilik yapılanması (Karaaziz, Erdem Atak, 2013, s. 46.) olarak

ifade eder. Narsisizmi ele alırken meydana gelen bu fikir birliği önemlidir, çünkü hem narsisizmin neden çağımızda yaygınlaştığını incelemeye dikkat çeker ve elverişli hale getirir, hem de narsisizmin modern çağın toplulukları üzerindeki etkilerini dolaylı şekilde ifade eder. Bu bağlamda narsisizmin doğuşunu incelemek de yerinde olacaktır.

Ancak, narsisizm psikanalitik kuramda da doğrudan Freud'un tanımıyla ele alınmamıştır, Freud'un durumsal tanımının aksine Jung ve birçok diğer araştırmacı, süregelen bir olgu olduğu kabulüne sahiptir (Rapier, 2005, s. 22). Ancak, doğumunu ve ilk kavramsal tanımlarını sağlamış alan olsa da, kendini gösterdiği ve önem taşıdığı tek alan psikanalitik yaklaşım değildir. Öyle ki, narsisizm; klinik psikolojide kişilik bozukluğu olarak (DSM 5, 2013), yalnızca psikanalitik olarak değil, çeşitli boyutlarda ve kuramlarda kendini göstermiş ve önemini ortaya koymuş, kapsamlı ve tüm bu özelliklerinin doğal bir konusu olarak karmaşık bir kavramdır. (Demirci, Ekşi, 2017, s. 39)

Freud'a (1914/1957) göre narsisizm libidonun kişinin kendi benliği yönelmesidir. (Demirci, Ekşi, 2017, s. 38) Birincil narsisizm, gelişiminin ilk yıllarında çocuğun kendini dış dünyadan ayıramadığı ve kendilik algısı olmadığı için, kendisini sevgi nesnesi olarak görmesini ifade eden, normal bir gelişim aşamasıdır. (Demirci, Ekşi, 2017, s. 38) İkincil narsisizm ise ilerleyen gelişim dönemlerinde kişinin kendini soyutlamayı başardığı dış dünyada, aradığı sevgi nesnesinin bulunamamasıyla libidonun yeniden benliğe yönelmesini ifade eden patolojik özellikler içeren durumdur. (Demirci, Ekşi, 2017, s. 39) Bu kavram ister analitik ister diğer kuramlarla ele alınmış olsun, sevgi nesnesinin bulunmaması, kişinin narsisistik yüksek öz saygısından veya büyülenmeciliğinden ziyade, ihmal edilmesinden kaynaklanır ve kişinin değersiz hissetmesi ile sonuçlanır. (Kohut, 1977) Bu değersizlik hissini (Kohut, 1977) telafi etmek (Özakkaş, 2006, s. 28-29) amacıyla, kişi narsisistik özellikler göstermeye başlar.

Kernberg narsisizmin, yetişme döneminde ebeveynlerin çeşitli davranışları sonucu, aile ortamında geliştiğini ileri sürmektedir (Levy, Ellison ve Reynoso, 2011; Demirci, Ekşi, 2017, s. 39). Bu davranışlar, ebeveynlerin reddi, ebeveynlerin tutarsız uygulamalarını ve ebeveynlerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak için çocukların kullanıldığı aile ortamı şeklinde kendini gösterir. (Kernberg 1967, 1970, 1975, 1992; Demirci, Ekşi, 2017, s. 39). Bu tür aile yapılarında, ebeveyn çoğunlukla çocuklarını ihmal edip küçümserken, kendi ihtiyaçlarına uygun olduğunda, özenli ve hatta aşırı ilgili bir hale dönüşür (Kernberg

1967, 1970, 1975, 1992; Levy, Ellison ve Reynoso, 2011, s. 6). Narsisizm, tam da bu noktada, çocuğun soğuk, reddedici ve aşağılayıcı ebeveyni karşısında, kendisini sürekli savunması gerektiği için kendi benliğini yüceltmesiyle telafi edici bir işlev gösterir ve pekişir (Kernberg 2004; Levy, Ellison ve Reynoso, 2011, s. 6).

Narsisizm, büyüklenme, kibir, saldırganlık, baskınlık, teşhircilik, dışadönüklük ve yüksek öz güven özelliklerini içerir ve bu özelliklerin bir neticesi olarak, çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Demirci, Ekşi, 2017, s. 39). Başka bir tanımla narsisizm, benliğin gerçekçilikten uzak bir şekilde aşırı şişirilmesini ve benlikle ilgili var olmayan olumlu görüşleri, kendine odaklanmayı ve benmerkezciliği, her durumda haklılık hissini, kişilerarası ilişkilere ve bağlara önem vermemeyi ve empati eksikliğini yansıtan kendine özgü düşünme, hissetme ve davranma stillerini içermektedir (Campbell ve Foster, 2007, s. 471).

Literatürde, sağlıklı narsisizmin incelendiğini ve kontrol altında ve belirli sınırdaki işlevsel bir denetim mekanizması ile yürüyen narsisizmin, kişinin gelişimine olumlu yönde etki sağladığını, özgüveninin yükseldiğini, kendini ifade etme kabiliyetinin geliştiğini, sosyal yapı içerisinde kişinin yükselmesine yardımcı olduğu ve hiyerarşi düzeninde üst makamlara ulaşma motivasyonuna sahip olma kudretine olumlu etki ettiğini, bu özellikler bakımından bir nevi önkoşul olarak görülebileceğini ileri süren çalışmalar da mevcuttur (Campbell, Foster 2000, s. 471). Bu boyutta sınırlı tutulan ve sağlıklı kabul edilen narsisizm, olumlu sonuçlarının etkisiyle kabul edilebilir özellikler taşır, ne var ki bu narsisizmin dozu arttıkça, sağlıklı bir boyuta ulaşacağından, yerini yıkıcı, yıpratıcı ve olumsuz bir narsisme bırakır (Cihangiroğlu, Teke, Uzuntarla, Uğrak, 2014, s. 175-176).

Narsisizmin boyutları ele alındığında Kernberg'in (1975) ortaya koyduğu "büyüklenmeci narsisizm"; empatiden yoksun, duygusal boşluk hissi taşıyan, ben merkezci ve diğer insanların onayına ihtiyaç duyan yapının yanı sıra Kohut'un (1977) ele aldığı "kırılgan/örtülü narsisizm" ise büyüklenmeci narsisizmde görüldüğü gibi empatiden yoksun, boşluk duygusuna sahip ancak depresif ve dayanıksız bir yapılanmadan bahseder. Diğer bir deyişle esasen büyüklenmeci ve kırılgan/örtülü narsisizmin birbirinin tam zıttı olan iki ayrı uçtaki görünümüdür (Eldoğan, 2016, s. 2-3).

Bu araştırmada narsisistik kişilik özellikleri, daha önce Millon'un (2000) ortaya koyduğu tanım üzere "büyüklenmeci narsisizm" boyutunda ele alınmıştır.

1.1.1. Aşırı Özsaygı

Özsaygı kişinin en başta kendisiyle kurduğu ilişkinin temel faktörlerinden biridir. Maslow'un ortaya atmış olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisindeki saygı ihtiyacı, kişinin kendisine ve başkalarına duyması gereken, aynı zamanda kendisinden ve başkalarından görmeyi beklediği saygıyı tanımlar. (Maslow, 1943) Dolayısıyla saygı ihtiyacı; kendini yeterli, başarılı ve saygıyı hakeden biri olarak algılama gereksinimi ile başkaları tarafından beğenilme ve saygı duyulma gereksiniminin bütünü olarak açıklanabilir (İnanç ve Yerlikaya, 2011; H. Taylor, 2015, s. 1218). Kişinin kendisinden beklediği saygı ise insanın kendisinin farkında olan bir canlı olmasından ileri gelmektedir: kişi kendisine bir kimlik oluşturmakta ve bu kimliğe bir değer atfetmektedir. Kişi kendine atfettiği veya atfetmediği bu değere istinaden kendisini değerlendirir, yargılar ya da bazen kendisini reddeder (McKay, Fanning, 2005, s. 35).

Özsaygı, beğenilme ve takdir edilme ihtiyacı yeterince ve gerçekçi bir ölçüde karşılanmayan kişi, aşağılık duygusuna kapılabilir (İnanç ve Yerlikaya, 2011; H. Taylor, 2015, 1218). Kişi bu aşağılık duygusundan kurtulmak üzere kendini eksik veya kusurlu gördüğü noktalarda kendini yargılamaya, eleştirmeye ve reddetmeye başlar. Kendini daha fazla yargılamak ve reddetmek istemeyen kişi ise çeşitli savunmalar geliştirecek (McKay, Fanning, 2005, s. 35) ve kendisine duyduğu saygı eksikliğini telafi etme çabasına girecektir. (Özakkaş, 2006, s. 28-29) Ancak saygı ihtiyacının tatmini yani kişinin gerçek bir benlik saygısına sahip olması gerçek yeterlilik ve gösterilen başarılar ile mümkündür. (İnanç ve Yerlikaya, 2011; H. Taylor, 2015, s. 1218)

Saygı ihtiyacının gerçek bir şekilde karşılanması kişinin kendisi ve toplumdaki diğer bireylerle kurduğu ilişki açısından önem arz etmektedir zira bireylerin biraraya getirerek oluşturduğu toplumların yönelimi, ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan temel ihtiyaçların karşılanmasıyla birlikte, bireylerin kendini gerçekleştirme ihtiyacı ön plana gelmekte ve bu ihtiyacı karşılama çabasının uç noktalarında bazı patolojiler ve uyum bozucu yönelimler görülebilmektedir. (Millon, 2000, s. 346) Bu bağlamda kişinin kendisine duyduğu özsaygının derecesi önem arz etmektedir.

Toplumu oluşturan bireylerde olması beklenen ve sağlıklı/normal özsaygı seviyesine sahip kişilerin toplumdaki diğer bireylere sosyal açıdan ilgili, ilişkilerinde diğer bireylere empati ile yaklaşan, başkalarının duygu, düşünce ve içinde bulundukları duruma dair

merak sahibi ve karşılaşılan bir sorun söz konusu olduğunda soruna dair kendi sorumluluklarını alma konusunda bir sorun yaşamayan kişiler olduğu görülmektedir. Yetersiz özsaygı kişide yetersizlik, etkisizlik, değersizlik ve aşağılık duygularına neden olmakta ve gerek ikili ilişkiler gerekse toplumsal varlık göstermek ve bir etki göstermek anlamında kişiyi iradesiz hissettirebilir ve hatta iradesizleştirebilir. Buna zıt olarak yüksek veya “şişirilmiş” özsaygı ise kişide üstünlük inancı, kibir, büyüklenmecilik ve başkalarına karşı empati yoksunluğu ile kendini gösterir (Millon, 2000, s. 346). Bu bilgilerin ışığında narsisistik kişilik özellikleri, “şişirilmiş bir özsaygı” temelinde gelişmiş bir yapı olarak değerlendirilebilir.

Narsisizm, kendini büyük ve üstün görme, özsaygı ile aşırı ilgilenme, beğenilmeye duyulan sürekli ihtiyaç ve empatiden yoksunluk şeklinde kendini gösterir. Kernberg’e (1975) Narsistik kişilik özelliklerine sahip kişiler, özel olduklarında, diğer insanlardan bu özel olma sebebiyle üstün ve ayrıcalıklı oldukları (Ünal, 2019, s.331) inancına sahiptirler. Toplumsal anlamda da özel bir konuma sahip olduklarına ve bu sebeple sınırsız haklara sahip olduklarından emindirler (Masterson, 1990; Üzümcü, 2016, s. 4).

Narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişilerin benliği tehdit edici veya saldırı atında hissettiren durumlara karşı hissettikleri üzüntü, öfke, kaygı gibi olumsuz duygularla başa çıkma yöntemi olarak, suçu ve tehdidi kendilerinden uzaklaştırma yoluna gittiklerinden, özsaygılarının tehdit edilmemesini sağlamış olurlar. (Köymen, 2019, s.21)

1.1.2. Üstünlük İnancı ve Büyüklenmecilik

Narsisistik kişilik özellikleri, büyüklenmecilik yani kendini büyük görme, özsaygı ile ilintileri konularla aşırı ilgilenme, beğenilmeye yönelik aşırı gereksinim ve empati yoksunluğu şeklinde tanımlanmıştır (Kernberg, 1975). Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireyler, soğuk, mesafeli, kibirli, kendini beğenmiş ve üstün gören, kendinden emin bir izlenim bırakırlar ve karizmatik yapılarından dolayı çekicidirler. (Kernberg, 1975). Bu abartılı ve büyüklenmeci tavrın altında ise, diğer insanların beğenilerine, onayına, sevgisine, takdirine ve ilgisine muhtaç olan, kırılgan benlik algısına ve yoğun şekilde boşluk duygusuna sahip kişiler yatar. (Üzümcü, 2016, s.2)

Bu kibirli, büyüklenmeci, soğuk, ulaşılmaz, teşhirci, kendisine hayran, sevilmeye, beğenilmeye, ilgiye ve takdire yoğun şekilde muhtaç narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişiler, “tanrı karmaşası” olarak isimlendirilmiştir (Jones, 1913; Üzümcü, 2016, s. 2)

Narsistik kişilik özelliğine sahip bireyler, üstünlük taslayan ve öyle hisseden, kendileriyle aşırı ilgilnen, diğer insanlardan farklı ve özel hisseden, suçluluk ve empati duygusundan yoksun olan ve özellikle cinsellikle belirgin bir şekilde bencil davranışlar gösteren kimselerdir. (Wälder, 1925; Üzümcü, 2016, s.2)

Narsistik kişilik özelliklerine sahip bireyler, yoğun şekilde kendileri ile meşguldür, büyülenmeci fanteziler kurar, güç, güzellik ve mükemmelliyet arayışı içerisinde, empatiden yoksundur, diğer insanları sömürme eğilimine sahiptir ve hissedilen yoğun boşluk ile kronik kıskançlığa sahiptir. (Kernberg, 1975; Üzümcü, 2016, s. 3) Ayrıca, bu bireyler kendi duygularını tanımlamada, ayırtırmada ve ifade etmede başarısızdır (Üzümcü, 2016, s.3). Narsistik kişilik özelliklerine sahip bireyler, diğer insanları kullanma ve sömürme eğilimi gösterirler, amaçlarına ulaşmak için her yola başvurabilirler ve diğer insanların zayıf noktalarını kullanmaktan çekinmezler (Ronningstam ve Gunderson, 1990; Üzümcü, 2016, s. 5).

Bu büyülenmeci tavırlarına rağmen, narsistik kişilik özellikleri gösteren bireyler, çevreden gelen ilgi, onay ve beğeniler ile beslenir (Üzümcü, 2016, s.3). Bu açıdan, diğer insanların kendisi hakkındaki duygu ve düşünceleri bu bireyler için kritik önem taşır (Kernberg 1975). Benlik saygıları devamlı bir kırılganlık gösteren narsistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, eleştiri ve başarısızlığa karşı oldukça duyarlı olduklarını, herhangi bir olumsuzlukla karşılaşan bireyin bu duruma yoğun bir öfke ile tepki verebileceği veya depresif özellikler gösterebileceği ortaya konmuştur (Masterson, 1990; Üzümcü, 2016, s.3). Narsistik kişilik özelliklerine sahip bireyler, gerçekle uyumsuz bir abartı içeren benlik algısına sahiptirler (John ve Robins, 1994; Üzümcü, 2016, s. 8).

Ayrıca, benliğe ilişkin tehlike algısını yaratan durumlarda, narsistik kişilik özellikleri gösteren bireylerde yoğun bir öfke deneyimi ve saldırganlık meydana gelir (Rhodewolt ve Morf, 1998; Eldoğan, 2016, s. 4). Bu öfke ve saldırganlık, öfkenin kaynağına yönlendirebildiği gibi, hiçbir ilişkili bulunmayan diğer insanlara da yöneltebilmektedir (Twenge ve Campbell, 2003; Eldoğan, 2016, s. 5). Üstelik, narsistik kişilik özellikleri gösteren bireylerde sosyal reddedilmeye karşı oldukça kuvvetli bir hassasiyet mevcuttur ve sosyal reddedilme söz konusu olduğunda, başa çıkma yöntemi olarak öfkeye başvurma eğilimi gösterirler, bu da, dışa dönük kişilik özelliklerinin gereği ve sonucu olarak meydana gelir (Rhodewolt ve Morf, 1998; Eldoğan, 2016, s. 4).

Narsisistik kişilik özelliği gösteren bireylerin üstün olduklarına dair inançları ve büyülenmecilikleri, bu şişirilmiş özsaygının yüksek olduğu algısıdır. Narsizm ya da şişirilmiş kendilik temsili, benliği terk edilme ya da yeniden reddedilmeye karşı koruyabilecek bir savunma olarak tanımlamaktadır (Kernberg, 1975; Eldoğan, 2016, s. 5). Narsisistik kişilik özelliği gösteren bireylerin, şişirilmiş özsaygılarını korumak ve yüksek algısını devam ettirebilmek adına diğer insanları aşağılama ve sömürme gibi yollara başvurabilecekleri, benlik algılarının tehlikeye uğrayabileceğini hissettikleri durumlarda ise saldırganlaşabilecekleri görüşü de bu durumu destekler (Rhodewalt, Morf, 1998; Eldoğan, 2016, s. 3)

1.1.3. Empati Yoksunluğu

Empati kavramı, kişinin kendisini, bir başka kişinin yerine koyarak, olaylara onun bakış açısı ile yaklaşmasını, o başka kişinin duygularını ve düşüncelerini tam olarak anlaması, hissetmesi bu durumu iletmesidir. Empatiye dayalı tepkilerin gelişimi, sosyal becerilerin büyük ve vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edilir, empati insanların birbirini anlamasında önemli bir beceri olarak kendini ortaya koyar. Empatik kişilerin daha az saldırgan, daha çok yardımsever ve daha gelişmiş bir ahlaki bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu nedenle, günümüzde insanların karşılaştığı problemlerin temelini, empati becerisi konusunda var olan yetersiz olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Ersoy ve Köşger, 2016, s.9). Empati, psikoloji literatüründe ilk kez, Lipps tarafından kullanılmıştır (Lipps, 1897; Ersoy ve Köşger, 2016, s. 10). Empatinin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için, kişinin karşısındaki ile kendisi veya kendiliği arasında bilişsel ayrım kurabilmesi ve karşısındaki kişinin duygu durumunu kavramaya (Ersoy, elverişli olması gerekir (Köşger, 2016, s.10). Empati kurmak, diğer insanı içinde bulunduğu koşullara göre değerlendirmekten oluşur. Bu da, empati kuran ile empati kurulan kişinin birbirlerine yaklaşmasına yardımcı olur. (Özbek, 2004, s.1)

Empati, yalnızca karşısındaki kişinin duygularını anlamakla var olmaz, bununla birlikte kişinin, kendisini diğer insanın yerine koyması ve böylece, o kişinin içinde bulunduğu duruma uygun karşılıklar verebilmesini ve duygu eşliğini mümkün kılar (Healtyplace, 2001; Özbek, 2004, s. 9).

Empatiyi, “aracılı içgözlem” (vicarious introspection) olarak tanımlayan Kohut (1959), bir insanın iç dünyasını keşfetmek için en önemli araçlardan biri olarak ele almıştır

(Kohut, 1959; Ersoy ve Köşger, 2016, s.11). Buradan hareketle Kohut (1977), narsisistik kişilik özelliklerini temelinde, kendilik nesnesinin empati yetersizliğine bağlamıştır (Kohut, 1977; Ersoy ve Köşger, 2016, s.11).

Bazı durumlarda empati, kendiliğinden gerçekleşir. Kişi, hiçbir ekstra çaba göstermesine gerek kalmadan diğer insanın perspektifinden bakar ve onun içsel dünyasını deneyimlemeye başlar. Bu deneyim, otomatik empatidir (Özbek, 2004, s.2). Bazı durumlarda ise, empati kuran kişi, diğer insanın görüş noktasından dünyaya bakmak istediğinde bir karışıklık hisseder. Böyle bir karışıklık söz konusu olduğunda, kişinin zihinsel bir çaba göstermesi ve belirli bir bilişsel kapasitesi olması gerekir. Bunlara sahip olduğunda kişinin kurduğu empati, kontrollü empati olarak tanımlanmıştır. Kontrollü empati, diğer kişinin içsel dünyasındaki değişiklikleri yansıtmayı ve onunla bütünleşmeyi gerektirir (Ickes, 1997; Özbek, 2004, s. 3).

Yapılan araştırmaların ortaya koyduğu sonuçlara göre, yardıma ihtiyacı olan kişilere yönelik edilen yardımların, oransal olarak daha sıklıkla bu kişilere empati duyan kişilerce gerçekleştiği ve empatinin, bu yargım etmeye katkısı olduğu tespit edilmiştir. (Özbek, 2004, s.5) Bu yardımın ve katkının nasıl gerçekleştiğine dair iki kuramsal açıklama yapılmıştır, birincisi, sıkıntı içinde bulunan kişiyle empati kuran kişi, karşısındaki kişinin durumundan ve kişinin o durumda bulunmasından sıkıntı duyar ve bu sıkıntıyı gidererek kendisini bu rahatsızlıktan kurtarmak için yani egoist bir güdü ile yardımı gerçekleştirir (Dovidio, 2000; Özbek, 2004, s. 5). İkinci açıklamaya göre ise, kişi sıkıntıda bulunan kişi ile empati kurarak, diğergam bir davranış gerçekleştirerek, tamamen kişiyi kurtarmak için harekete geçer (Dökmen, 1997; Özbek, 2004, s.5). Öte yandan, bazı görüşlere göre, empati kurabilen kişilerde yardım etme davranışı kendiliğinden doğar (Schultz, 2001; Özbek, 2004, s.6), zira bir kişinin kendisini diğer ve zor durumda olan kişinin yerine koyması ve onun perspektifinden olaylara bakması, yardım etme davranışını doğal olarak doğurur (Ickes, 1997; Özbek, 2004, s. 6), çünkü empati alturistik davranışların temelini oluşturur (Statland, 1971; Özbek, 2004, s.6).

Empati diğer insanların duygu ve düşüncelerini önemseme, bir insanın davranışlarının diğer insanı nasıl etkilediğini bilmek için de gereklidir (Hauser, 2000; Özbek, 2004, s.8). Yapılan araştırmalar ortaya koymuştur ki, kaygı depresyon, çocuk ihmal ve istismarı ile empati kurma arasında negatif bir ilişki mevcuttur (Özbek, 2004, s.9). Bu kişilerin ilgileri, muhtemelen kendilerine yoğunlaşmış olacağından, başka insanların iç dünyalarına

gösterdikleri ilgi düşüktür (Özbek, 2004, s.9). Genelde saldırgan olan kişilerin empati kurma ihtimalleri düşüktür ve empatiden yoksundurlar (Dökmen, 1997; Özbek, 2004, s.9).

Adler tarafından ortaya atılan ve sağlıklı gelişimin göstergesi kabul edilen sosyal ilgi kavramı, bireyin diğer insanlar ile işbirliği kurarak, kişisel kazançtan ziyade sosyale gelişim için çabalaması olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, bu kavram Adler tarafından, toplumdaki diğer insanlara yönelik empati olarak da tanımlanmıştır. Adler'in tanımını yaptığı sosyal ilgi kavramına göre, gelişimlerini sağlıklı şekilde tanımlamış yetişkinler toplumdaki herkesin refahı için çabalarırken, anormal gelişimdeki kişiler yalnızca kendi üstünlüklerini elde edebilmek ve koruyabilmek için çaba sarf ederler (Adler, 1929; Selvi, 2018, s.12). Adler sosyal ilgi gelişiminin çocukluk döneminde başladığını ve bu nedenle evebeynin önemini ileri sürerken, herkesin sosyal ilgi potansiyeli olduğunu ileri sürmüştür (Adler, 1929). Adler'in tanımladığı bu kavrama göre, narsisistik kişilik özellikleri gösteren kişiler, bu sosyal ilgi kavramı çerçevesinde değerlendirilecek olursa, empatiden yoksun olmanın bir sonucu olarak, toplumsal ilgi yerine kişisel üstünlüklerini elde etmek ve korumak için çaba sarf ederler. Bununla birlikte, yine empati yoksunluğu ile beraber, mesafeli bir tavır sergilerken, kişisel ilişkilerinde karşısındaki kişilere bilgi vermekten kaçınır, duygularına ve düşüncelerine önem vermezler. (Selvi, 2018, s.12; Adler 2000)

Empati konusunda şimdiye dek elde edilen bulgulara göre, becerilerin gelişmesinde, biyolojik etkenler kadar çevresel etkenlerin de rolü vardır ihmal ve empati yetersizliği ile büyüyen çocuklar, yetişkinliklerinde hem empatiden yoksun hem de başta narsisizm olmak üzere pek çok sonuç ile karşı karşıya kalmaktadır (Ersoy ve Köşger, 2016, s.15). Empati kurma becerisi ile kişilerde iletişim çatışmalarının önüne geçilmekle birlikte, daha olumlu kişisel ilişkilerin kurulmasını sağlar. Empatinin sosyal duyarlılık, topluma uyum gösterebilme becerisi ve yardımlaşma gibi davranışları artmasında rol oynadığı, saldırganlık ve antisosyal davranışların azalmasında etkin olduğu belirtilmektedir (Ersoy ve Köşger, 2016, s.15).

1.2. Homofobi

Homofobinin kullanılan en yaygın tanımı, “eşcinsellik ve biseksüellik gibi farklı cinsel yönelimleri bulunan insanlara yönelik olumsuz duygular, tutumlar ve/veya davranışlar”

olarak ortaya konmuştur (Budak, 2003) ve “eşcinselliğe karşı duyulan korku veya nefret” olarak da anılır.

Eşcinsellik ya da homoseksüellik, kişinin kendisi ile aynı cinse duyduğu duygusal, romantik, cinsel ilgidir. Homofobinin hedefinde olan eşcinsellikten farklı olarak heteroseksüellik, kişi tarafından karşı cinse duyulan duygusal, romantik, cinsel ilgidir. Öte yandan, hem kendi cinsine hem de karşı cinse duyulan duygusal, romantik, cinsel ilgi biseksüellik olarak tanımlanmıştır. (Yalçınoglu ve Ünal, 2014, s.101). Amerikan Psikiyatri Birliği 1973 yılında, Dünya Sağlık Örgüyü ise 1993 yılında eşcinselliği hastalık sınırlandırmasından çıkarmıştır. (Yalçınoglu, Ünal ve 2014, s.101).

Homofobiye maruz kalan kişiler, toplum ve modern yaşamın çeşitli alanlarında dışlanmaya, damganlanmaya, sözel ve fiziksel saldırılara maruz kalırken, nefret suçlarının öznesi olma tehlikesiyle sıklıkla karşı karşıya kalır (Amerikan Psikoloji Derneği, 2008). Homofobik kesimler tarafından eşcinsel bireylere karşı geliştirilen önyargı ve ayrımcılık, bu bireylerde duygu-durum ve anksiyete bozuklukları başta olmak üzere alkol veya uyuşturucu madde kullanımı hatta intihar riskini doğuracak sonuçlar taşır (Gay and Lesbian Medical Association, 2012; Yalçınoglu ve Ünal, 2014, s.100). Kişilerin, hak ettikleri ayrımcılıktan ve şiddetten uzak bir şekilde cinsel sağlıklarını elde edebilmeleri ve koruyabilmeleri, hayati önem taşır. Bu bakımdan homofobi, bireylerin cinsel sağlıklarına ve hayat kalitelerine yönelen bir şiddettir (Yalçınoglu ve Ünal, 2014, s. 100 -101).

Eşcinsel bireylere uygulanan sözlü saldırı, taciz ve ayrımcılık adeta evrensel bir deneyim halini almış olup, eşcinsel bireylere karşı gösterilen şiddet ve saldırganlığın en önemli nedeni, heteroseksüelliğin, homoseksüellikten daha üstün ve doğal olduğu varsayımıdır (Yalçınoglu, Ünal, 2014, s.102). Bu durum, birçok eşcinsel bireyi saklanmaya, cinsel yönelimini gizlemeye itmiştir (Gelgeç, Bakacak, Öktem , 2014; Orta, Camgöz, 2018, s. 410). Cinsel yönelimi saklama yoluna gitmeyen bireylerin ise toplumun neredeyse her alanında dışlanma, damgalanma, sözel ve fiziksel saldırı ve nefret suçuna maruz kaldıkları ortaya konmuştur (Amerikan Psikoloji Derneği, 2008; Orta, Camgöz, 2018, s. 410).

Toplumsal önyargılar ve yaygın homofobi sonucu, damgalanmış ve ötekileştirilmiş bir kimliğe sahip olan ve bu yönde hissettirilen eşcinsel bireyler, toplum dışına itilmekte,

başta fiziksel ve sözel olmak üzere şiddet ve taciz görmekte, eğitim, iş imkanı ve hatta sağlık hizmetleri gibi temel insan hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakılmaktadır. Bu bireyler, söz konusu olumsuz şartların doğal bir sonucu olarak, bedensel ve ruhsal sağlık bütünlüğünü koruyamamaktadır. Öyle ki, eşcinsel bireylerde, heteroseksüel bireylere göre daha fazla görülen sağlık sorunları intihar, sigara, alkol ve madde kullanımı, anksiyete, duygu-durum bozukluğu, depresyon ve HIV/AIDS olarak ortaya konmuştur (Yalçınoglu, Ünal, 2014, s.102). Üstelik, toplumsal önyargı ve homofobinin yaygınlığının bir diğer sonucu, homofobinin yalnızca heteroseksüel bireylerde var olmaması, eşcinsel bireylerde de homofobi görülmesidir. Eşcinsel bireylerde de toplumdaki hakim homofobinin yansıması olan içselleştirilmiş homofobi mevcut olabilir (Yalçınoglu, Ünal, 2014, s.102). Çalışmalar ortaya koymuştur ki, içselleştirilmiş homofobisi olan eşcinsel bireylerin genel sağlık durumu algısı ve psikolojik sorunları, olmayan bireylere göre daha yaygındır (Yalçınoglu, Ünal, 2014, s.102).

Araştırmalar sonucu, erkek eşcinsel bireylerde sağlık sorunlarının ve madde bağımlılığının genel toplumdaki daha fazla olduğu tespit edilirken (Yalçınoglu, Ünal, 2014, s.110), homofobi dolayısıyla eşcinsel bireylere yönelik tutum ile cinsiyet arasındaki ilişki açısından erkeklerin kadınlardan daha olumsuz bir tutum sergiledikleri de saptanmıştır (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410).

Eşcinsel bireylere yönelik saldırganlık eğitimi ve etiketleme davranışlarının incelendiği çalışmaya göre eşcinsel bireylere ilişkin AIDS etiketlemesi ve onlara gösterilen saldırganlık seviyesinin pozitif ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Vincent, Peterson ve Parrott, 2016, s. 1).

1.3. Saldırganlık Eğilimi

Baron ve Richardson tarafından yapılan tanımlamaya göre saldırganlık, bundan kaçınmaya güdülenen bir canlıya yöneltilen ve zarar verme niyeti taşıyan herhangi bir davranışı ifade eder (Baron ve Richardson, 1994; Baron ve Richardson, 1994; Kılınç ve Murat, 2012, s. 837). Fromm'un iddiasına göre, bireylerde görülen saldırganlık eğiliminin sebebi narsisizmdir (Fromm, 1973). Fromm'u destekleyen Rochlin de saldırganlık ve narsisizm arasında yakın ve tmeel bir ilişki olduğunu ortaya koymuş ve bu ilişkinin zamanla kişilik içerisinde gelişerek tutarlı bir hal aldığını ifade etmiştir (Rochlin, 1973).

Saldırganlığın, düşünce, duygu ve davranış gibi çok boyutlu bir yapısı olduğunu söylemek mümkündür, bu çok boyutlu yapısı, onu tanımlamayı zorlaştıran en temel faktörlerden biridir (Akıl, 2018, s.29). Saldırganlık aynı zamanda, öfke, düşmanlık veya şiddet gibi pek çok boyutu da içeren bir kavramdır (Akıl, 2018, s.29). Dolayısıyla, saldırganlık, günlük hayatın içinde çeşitli davranışlar ile kendilerini gösterebilir (Özbek, 2004, s.10).

Saldırganlığın tanımı yapılırken literatürdeki genel yaklaşım, bir amacın varlığını aramıştır, buna göre amacın olması, saldırganlığın tamamlanmış kabul edilmesi için genellikle yeterli görülmüştür. Bir diğer unsur olarak, bu saldırı durumuna maruz kalan kişinin bunu engelleme yönelik bir çaba göstermesi aranır (Akıl, 2018, s.29). Bu nedenle saldırganlığı “zarar verme amacıyla, bunu önlemeye çalışan bir canlıya karşı yapılan davranışlar” olarak tanımlayan düşünürler de mevcuttur (Baron, 1977; Akıl, 2018, s.29). Bu bağlamda, saldırıya maruz kalan nesne veya kişinin bu konuda bir talebi olup olmaması da, saldırganlık sonucuna varılması için ayırt edici bir öneme sahiptir (Akıl, 2018, s.30).

Saldırganlık türleri arasında en yaygın olarak sınıflandırılan fiziksel saldırganlık, “kişisel aşağılanma veya hakarete uğrama hissine karşı koymak ve tepkide bulunmak amacıyla, fiziksel güç kullanımı” olarak tanımlanmıştır. Saldırganlığın bu türünde, taraflar arasında fiziksel efor ve güç uygulama üzerine karşılaşma söz konusudur. Saldırganlığın bir diğer türü kabul edilen sözel saldırganlık ise, buyurgan ve emredici bir tavra, eleştiriye, aşağılamaya ve fiziksel bir alan ihlaline karşı verilen sözel tepkilerdir (Çelik ve Kocabıyık, 2014, s.140).

Saldırganlık eğilimini açıklamak üzere ortaya konan farklı bakış açılarında, biyolojik ve sosyal yaklaşım olmak üzere iki temel kavram öne çıkmaktadır. Biyolojik yaklaşım; saldırganlığın kaynağına biyolojik alt yapıyı koyarak, saldırganlığın doğuştan gelen bir özellik olduğunu iler sürerken, sosyal yaklaşımlar genellikle saldırganlık eğilimini çevresel etkileşime bağlar ve sonradan öğrenildiğini öne sürer (Akıl, 2018, s.30). Öte yandan, kişilerdeki saldırganlık eğilimine dair yapılmış olan birçok çalışma, saldırganlığın yalnız bir faktöre ya da tek bir psikolojik sürece bağlı kalınarak açıklamanın yetersiz kalacağını ortaya koymuştur. Bu açıdan söylenebilir ki, psikolojik birçok süreçte görüldüğü gibi saldırgan davranışlara eğilim gösterilmesinde de, büyük olasılıkla eğitimde saygıdan yoksun olunması, kişilik özelliği, çevresel koşullar ve

yetiştirilme şartları gibi birbiriyle bütünleşmiş birçok farklı faktör etkilidir (Çelik, Kocabıyık, 2014, s.140)

1.3.1. Saldırganlık Eğilimi ve Fiziksel Saldırganlık

Saldırganlık, bireyin başka bir kişiye veya nesneye zarar vermek ve tahrip olmasını sağlamak amacıyla bir davranışa girişmesi, doğru bulunmayan ve rahatsız edici bir tutum sergilemesi veya arzusunu zorbalıkla kabule zorlamasıdır. Bu saldırgan tutum, bireyin kendisini korumak sebebiyle gerçekleşebilse de, diğer kişinin hakkını yok sayarak gerçekleştirilen bir harekettir. Saldırgan davranışlar genellikle karşıdaki kişiyi suçlayan, cezalandıran, aşağılayan ve sıklıkla talepkar nitelikteki düşmanca tavırlardır. Bir eylemin saldırgan olduğundan bahsedebilmek için, bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilmesi şarttır. Bu eylemlerin fiziksel saldırganlık teşkil edebilmesi için de, sonucunda yaralanma, hasar veya ölüme sebebiyet verebilecek bir şiddet taşıması, toplumun güvenliğini tehlikeye atması gerekir. Fiziksel saldırganlıkla en sık bağlantı kurulan şiddet türleri tahrip etmeye yönelen davranışlar ve fiziksel şiddettir (Algur, 2019, s.34).

Saldırganlık çoğunlukla yoğun öfke, hiddetlenme, hayal kırıklığına uğrama, engellenme yönünde inanç, dışlandığı fikri, çevre tarafından yok sayıldığı inancı ve doğrudan gerçekleştirilen tehdit hallerinde söz konusu olmaktadır. Fiziksel saldırganlığı sözel saldırganlıktan ayıran ve özgülleşen unsur, fiziksel saldırganlık eylemlerinde temas söz konusudur, bu temas vurarak, hasar vermeye yönelik her türlü temas ile veya ısırma gibi eylemlerle gerçekleştirilebilir (Algur, 2019, s. 36). Fiziksel saldırganlık, hayvanlar tarafından gösterilen güdü ve eylemlere benzer, yaralamak, dömek gibi fizyolojik ve bedeni içeren, temas zorunluluğu olan eylemlerden oluşur (Algur, 2019, s.38).

1.3.2. Saldırganlık Eğilimi ve Sözel Saldırganlık

Saldırgan davranışlar, her durumda fiziksel temas ile var olmaz (Yavuzer, Karataş, Gündoğdu, 2019 s.62). Sözel saldırganlığı fiziksel temastan farklılaştıran unsur temasın olmamasıdır (Algur, 2019, s. 36).

Sözel saldırganlık, bireyin çevresi tarafından dışlandığı hissine kapılması, tartışma ortamı, söylenti veya iftira atılması gibi, hedef alınan kişide yoğun suçluluk duygusuna ve çeşitli davranışsal bozukluklara neden olan, çok çeşitli eylemlerle ortaya çıkar (Barry ve Lochman, 2004; Yavuzer, Karataş, Gündoğdu, 2019 s.62)

Sözel saldırganlık, bireyin iletişim aracılığıyla karşısındaki kişiye küfür veya kötüleme içerikli kelimeler ile hitap etmesi, alay etme, hareket etme, aşağılama gibi incitici ve özsaygıyı tahrip eden eylem ve tepkilerle meydana gelir. Bu saldırganlık türünde birey, eylemin nesnesi olarak iletişimi kullanarak karşı tarafı rencide etme aşağılama amacıyla hareket eder (Algur, 2019, s.38).

Sözel saldırganlık aracılığı ile gerçekleştirilen ve bu saldırganlık türüyle en çok ilişkilendirilen şiddet türleri düşmanlık hisleri, zorbalık uygulanması ve yoğun öfkedir (Algur, 2019, s.34).

Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerde, istekleri veya arzularına aykırı yönde ve kontrol edemeyecekleri şekilde gelişen olaylara karşı savunucu bir tutuma bürünerek eylemselleştiklerini gösteren pek çok bilimsel çalışma mevcuttur. Bu gibi durumlar karşısında narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişiler, sözel ya da fiziksel bir takım davranışlar sergileme eğilimine daha fazla sahiptirler denebilir (Temel, 2008; Karaaziz, Atak, 2013, s.51). Hatta, narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, yaş oranlarından bağımsız olarak, saldırgan ve karşılarındaki kişiyi aşağılamaya yönelik, çekingen olmayan davranışlar sergiledikleri de ortaya konmuştur (Karaaziz, Atak, 2013, s.51).

Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, fiziksel bir temastan ziyade, kelimeler aracılığıyla saldırma ve karşılarındaki kişiye bu yolla zarar verme eğilimi gösterdiği ortaya konmuştur (Jonason, Richardson ve Potter, 2015; Karaaslan ve Gizir, 2021, s.365). Bu bireyler, kendileriyle aşırı meşgul olmalarının doğal bir sonucu olarak, herkesin onlara hayran olması gerektiği inancına sahiptirler dolayısıyla kendiliklerine dair eleştirileri bir tehdit olarak algılama (Aydın ve Akgün, 2014; Karaaslan ve Gizir, 2021, s. 365) ve buna karşı saldırgan tutum gösterme eğilimine sahiptirler (García, 2009: Karaaslan ve Gizir, 2021, s. 365).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada genel tarama modellerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma deseni nicel olarak hazırlanmıştır ve var olan durumu, herhangi bir manipülasyon uygulanmadan betimlemek amacıyla tarama modeli kullanılmaktadır (Karasar, 2011). Bunun yanı sıra araştırmada ilişkisel tarama modellerinden biri olan korelasyonel araştırmalar ve yordama gücü için regresyon analizi kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 25-40 yaş aralığında olan genç yetişkinlerdir. Araştırma örneklemini Türkiye’de ikamet etmekte olan ve 25-40 yaş aralığındaki gönüllü 100 genç yetişkin birey oluşturmaktadır. Bu bireyler narsisistik kişilik özelliklerine göre “yüksek narsisistik kişilik özellikleri olan” ve “düşük narsisistik kişilik özellikleri olan” olarak, 50’şer kişiden oluşan iki gruba ayrılmıştır. Araştırma çerçevesinde ölçekler toplamda 100 katılımcıya uygulanmıştır.

2.3. Uygulama

Araştırmanın konusu ve içeriğine uygun olacak şekilde seçilen 25-40 yaş arası ve Türkiye’de ikamet eden katılımcılara internet üzerinden ulaşım sağlanmış, veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırmayı duyurmak, katılımcıları araştırmaya davet etmek, katılımcılara araştırmaya dair bilgi vermek vb. amaçlarla hazırlanan ve bu araştırma içerisinde bilgisi verilen tüm materyaller, katılımcılara çeşitli e-posta grupları, sosyal medya hesaplarından ve ilgili çevrimiçi ortamlar aracılığıyla ulaştırılmıştır. Araştırma için katılımcılardan bilgi toplama amacıyla kullanılan Sosyodemografik Bilgi Formu, ilgili ölçekler ve araştırmaya dair bilgilendirilmiş onam formu, katılımcılarla Google Form online anket yoluyla paylaşılmıştır. Katılımcılardan hiçbir kişisel bilgi alınmamakla birlikte, narsisistik kişilik özellikleri, homofobi ve saldırganlık eğilimi; bireylerde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ikamet edilen il gibi farklı demografik özellikler baz alınarak incelenmiştir. Süregelen psikotik ilaç veya uyarıcı madde kullanımı olan katılımcılar araştırma dışı bırakılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Sosyodemografik Bilgi Formu, Narsisistik Kişilik Envanteri – 16, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerin psikometrik bilgilerine dair verilere sonraki başlıklarda yer verilecektir.

2.4.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgilendirilmiş onam formu; katılımcıların araştırma ölçeklerini doldurmadan önce onayının istendiği formdur. Bu formda araştırmanın başlığı ve amacı, anketlerin tahmini tamamlanma süresi, kişisel bilgilerin ve verilerin gizliliğine dair bilgi verilmiştir. Araştırmayla ilgili daha fazla bilgi alınmak istenmesi halinde ulaşılması için araştırmacının adı ve mail adresi de formda yer almaktadır. Sosyodemografik Bilgi Formu araştırmacı tarafından, katılımcılara dair araştırmanın konusuna uygun olarak seçilen çeşitli sosyodemografik verinin alınması için oluşturulmuştur. Katılımcılara formda cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ikamet edilen il, psikotik ilaç veya uyarıcı madde kullanılıp kullanılmadığı sorulmuştur. Form içerisinde kişisel veri gizliliğine uygun olarak, katılımcıların kişisel bilgilerine dair bir soru bulunmamaktadır. Bu anketin bir toplam puanı bulunmamaktadır.

2.4.2. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16

Araştırmada narsisistik kişilik özellikleri; Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 (Güngör, Selçuk, 2015) kullanılarak ölçülmüştür. Narsisistik Kişilik Envanteri, ilk olarak Raskin ve Terry (1988) tarafından kişideki narsisistik kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla 40 madde olarak geliştirilmiş, daha sonra Ames, Rose ve Anderson (2006) tarafından 16 maddeye indirgenmiştir. Salim Atay tarafından 2009 yılında Türkçe'ye uyarlanan envanter, daha sonra Güngör ve Selçuk tarafından 2015 yılında yeniden uyarlanmıştır. Ölçekte katılımcılara narsizmi ölçen ve ölçmeyen iki ifade sunulmuş ve katılımcılardan kendilerine uygun olan ifadeyi seçmeleri istenmiştir. Katılımcıların toplam puanlarının medyanı alınarak değerin üstünde kalan katılımcılar “yüksek narsisizm seviyesine sahip”, altında kalan katılımcılar “düşük narsisizm seviyesine sahip” olarak değerlendirilmiştir.

2.4.3. Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği

Araştırmada kişilerdeki homofobi düzeyini ölçmek için Hudson – Ricketts Homofobi ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, kişilerin eşcinsel bireylere karşı tutumlarını ölçmek amacıyla Hudson – Ricketts tarafından 1980 yılında geliştirilmiştir ve 25 madde içermektedir. Araştırmada kişilerin homofobi düzeylerinin ölçülmesi için Sakallı ve Uğurlu tarafından 2001 yılında Türkçe’ye uyarlanmış versiyonu kullanılmıştır. (Sakallı, Uğurlu, 2001) Ölçek, 6’lı likert ölçeği kullanılarak puanlandırılmıştır. Katılımcılardan “hiç katılmıyorum”, “oldukça katılmıyorum”, “biraz katılmıyorum”, “biraz katılıyorum”, “oldukça katılıyorum”, “çok katılıyorum” seçeneklerinden kendilerine en yakın buldukları seçeneği seçmeleri istenmiştir. Ölçekte 5, 6, 8, 10, 11, 13, 17, 18, 23 ve 24. maddeler tersine puanlanmıştır. Katılımcıların toplam puanının medyanı alınarak değerin üstünde kalan katılımcılar “yüksek homofobi seviyesine sahip”, altında kalan katılımcılar “düşük homofobi seviyesine sahip” olarak değerlendirilmiştir.

2.4.4. Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği

Araştırmada katılımcıların sahip olduğu saldırganlık seviyesinin ölçülmesinde Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Buss ve Perry tarafından 1992 yılında geliştirilen ölçek, 5 aralıklı Likert türündedir ve 29 maddeden oluşmaktadır. (Buss, Perry, 1992) Buss ve Durke’nin 1957 yılında geliştirdiği Buss-Durke Düşmanlık Envanteri’nin uyarlanmış hali olan ölçek, fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere dört farklı alt ölçeği ölçmek üzere tasarlanmış, bu araştırma içerisinde sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutları incelenmiştir. Alt ölçekler incelendiğinde; Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği’nde başkalarına yöneltilen fiziksel saldırganlığı ölçmek üzere tasarlanmış fiziksel saldırı alt ölçeğine dair 9, başkalarına yöneltilen sözel saldırganlığı ölçek üzere tasarlanmış sözel saldırı alt ölçeğine dair 5, başkalarına yöneltilen saldırganlığın duygusal boyutunu ölçmek üzere tasarlanmış öfke alt ölçeğine dair 7 ve başkalarına yöneltilen saldırganlığın bilişsel boyutunu ölçmek üzere tasarlanmış düşmanlık alt ölçeğine dair 8 soru bulunmaktadır. (D. Madran, 2012) Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması 2012 yılında Dr. H. Andaç Demirtaş Madran tarafından yapılmıştır.

2.5. İstatistiksel Analiz

Bu araştırma nicel araştırma deseni ve ilişkisel tarama modeli ile iki ve daha fazla değişken arasındaki değişimi ve dereceyi belirlemeyi hedeflemektedir. İlişkisel tarama modelini belirlemeye yönelik korelasyon ilişki ve karşılaştırma ile elde edilen ilişkiler saptanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler öncelikle pilot çalışma ile IBM SPSS Statistics 25 versiyonu ile analiz edilerek kullanılacak yöntemler belirlenmiştir.

Kategorik değişkenler için frekans ve yüzde değerleri rapor edilmiştir. Verilerin normal dağılımda olup olmadığını görmek için Kolmogorov – Smirnov Testi ile normallik varsayımı kontrol edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin her biri için ilişki durumu, sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılmak amacıyla ikili kategorik değişkenler için Ki-Kare testi, ikili sayısal değişkenler için Mann-Whitney U, ikiden fazla sayısal değişkenler için Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır. Araştırma ölçeklerinin kendi aralarında değerlendirilmesi amacıyla Spearman's Rho Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ve Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek için doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulguların anlamlılığını incelemek için %95 güven aralığı ve 0,05 önem düzeyi ölçüt olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bu bölümde analiz sonuçları yer almaktadır. Analizlere geçilmeden önce veri girişlerinin doğruluğu, uç ve kayıp değerlerin tespiti için gerekli incelemeler yapılmış, bunun sonucunda herhangi bir uç değer olmadığı görülmüştür. Ardından değişkenlerin ve ölçümlerin normal dağılım varsayımını sağlayıp sağlamadığının incelenmesi için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi yapılmış ve verilerin normal dağılmadığı görüldüğünden parametrik olmayan testler tercih edilmiştir.

Tablo 1

Narsistlik Envanteri Ölçeği Toplam Puan, Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi

Grup	N	%
Narsistlik Kişilik Envanteri Toplam Puan	N	100
	K- Sz	0,146
	p	<0,001
Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puan	N	100
	K- Sz	0,086
	p	0,003
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan	N	100
	K- Sz	0,156
	p	<0,001
Fiziksel Saldırganlık Alt Boyutu	N	100
	K- Sz	0,160
	p	<0,001
Öfke Alt Boyutu	N	100
	K- Sz	0,067
	p	0,002
Düşmanlık Alt Boyutu	N	100
	K- Sz	0,002
	p	0,061
Sözel Saldırganlık Alt Boyutu	N	100
	K- Sz	0,117
	p	0,002

Katılımcıların araştırmada kullanılan Narsistlik Envanteri Ölçeği Toplam Puan, Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puan, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve alt boyutlarına ilişkin ölçeklere vermiş oldukları cevapların puan ortalamaları alındı. Alınan bu puan ortalamalarının dağılımlarını öğrenmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov

normallik testi uygulandı. Uygulanan Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucunda ölçek puan ortalamalarının normal dağılım göstermediği ve bu nedenle parametrik test varsayımlarından normalliği karşılamadığından dolayı parametrik olmayan testlerin kullanılması uygun görüldü.

3.1. Örneklem Grubunun Sosyodemografik Değişkenlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubu dağılımına ilişkin sosyodemografik bilgilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmış ve katılımcılara ait sosyodemografik değişkenlerine dair bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2		
Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler		
Grup	N	%
Yaş		
25-30	66	66,00
31-35	17	17,00
36-40	17	17,00
Cinsiyet		
Kadın	54	54,00
Erkek	46	46,00
İkametgah İli		
İstanbul	64	64,00
Diğer	36	36,00
Öğrenim Durumu		
Lise	6	6,00
Üniversite	58	58,00
Yüksek lisans	32	32,00
Doktora ve Üstü	4	4,00

Katılımcıların %66'sı (66 kişi) çoğunluğu oluşturarak 25-30 yaş aralığına, %17'si (17 kişi) 31-35 yaş aralığı ve %17'si (17 kişi) 36-40 yaş aralığında bulunmaktaydı. Katılımcıların %54'ü (54 kişi) kadın, %46'sı (46 kişi) erkekti. İkametgah İli değişkeni incelendiğinde genel olarak çoğunluğun %64 (64 kişi) İstanbul İlinde ikamet ettiği görüldü, %36'nın (36 kişi) ise diğer illerde ikamet ettiği görüldü. Araştırmaya dahil olan kişilerin eğitim düzeyinin %58 (58 kişi) ile üniversite düzeyinde yoğunlaştığı görüldü. Bu düzeyi sırası ile yüksek lisans %32 (32 kişi), lise %6 (6 kişi) takip etmekteydi. Son sırada ise %4 (4 kişi), doktora ve üstü seviyesinde eğitim düzeyine sahip katılımcılar oluşturdu.

3.2. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyi ve Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Katılımcıların Narsisistik Kişilik Envanteri-16 ile elde edilen narsisizm düzeylerinin, Sosyodemografik Bilgi Formu ile elde edilen sosyodemografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelendi. Analiz sonuçları aşağıda sunuldu.

Tablo 3

Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Olan Katılımcıların Sosyodemografik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması

Grup	Narsistlik Envanteri Ölçeği		X ²	sd	p
	Düşük Narsisizm N (%)	Yüksek Narsisizm N (%)			
Yaş					
25-30	33 (50,00)	33 (50,00)	0,472	2	0,790
31-35	10 (55,60)	8 (44,40)			
36-40	7 (43,80)	9 (56,30)			
Cinsiyet					
Kadın	31 (58,50)	22 (41,50)	3,252	1	0,071
Erkek	19 (55,00)	28 (59,60)			
İkametgah İli					
İstanbul	39 (60,00)	25 (39,10)	0,630	1	0,427
Diğer	19 (52,80)	17 (47,20)			
Öğrenim Durumu					
Lise	0 (0,00)	6 (100,00)	16,224	3	0,001*
Üniversite	24 (41,40)	34 (58,60)			
Yüksek lisans	22 (68,80)	10 (31,30)			
Doktora ve Üstü	4 (100,00)	0 (0,00)			

Katılımcıların demografik bilgileri Narsistlik Kişilik Envanterine göre elde edilen Düşük ve Yüksek Narsisizm düzeylerine göre incelendi (Tablo 3). Cinsiyet, Yaş ve İkametgah İli değişkenleri ile arasındaki Narsistlik Kişilik Envanteri Ölçeği arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson Ki-Kare Testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmedi ($p>0,005$). Öğrenim Durumu Narsistlik Kişilik Envanteri Ölçeği arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson Ki-Kare test sonuçlarına göre değişkenler arasında anlamlı bir ilişki saptandı ($X^2=16,224$; $p=0,001$). Lise düzeyinde öğrenim görmüş 6 (Medyan=100,00) katılımcının tamamı sıklık ve yüzde dağılımlarına göre Yüksek Narsisizme sahipti. Eğitim düzeyi Yüksek Lisans olanlarda çoğunluğun (Medyan=68,80) ve Doktora ve üstü olanlarda ise tüm katılımcıların (Medyan=100) sıklık ve yüzde dağılımlarına göre incelendiğinde medyan puanlarının Düşük Narsisizm düzeyinde daha yüksek olduğu saptandı.

3.3. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyi ve Homofobiye İlişkin Bulgular

Katılımcıların, Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği ile elde edilen homofobisinin Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen narsisizm düzeyleri ile farklılıkları incelendi. Analiz sonuçları aşağıda sunuldu.

Tablo 4

Düşük ve Yüksek Narsisizm Düzeyine Sahip Olan Katılımcıların Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Bakımından Karşılaştırılması

Grup	Narsistlik Envanteri Ölçeği		X ²	sd	p
	Düşük Narsisizm N (%)	Yüksek Narsisizm N (%)			
Homofobi					
Düşük Homofobi	39 (78,00)	11 (22,00)	16,420	1	<0,000*
Yüksek Homofobi	19 (38,00)	31 (62,00)			

Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Narsistlik Kişilik Envanteri Ölçeği arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson Ki-Kare test sonuçlarına göre değişkenler arasında anlamlı bir ilişki saptandı ($X^2=16,420$; $p<0,001$). Yüksek Narsisizm düzeyine sahip bireylerde ‘Yüksek Homofobi’ düzeyi sıklık ve yüzdesi 31 kişi (%62,00) ile, ‘Düşük Homofobi’ düzeyi sıklık ve yüzdesi 11 kişi (%22,00)’ ye göre daha yüksek bulundu.

3.4. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyi ile Homofobi ve Saldırganlık Eğilime İlişkin Bulgular

Katılımcıların Hudson-Ricketts Homofobi ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık alt boyutlarının Narsisistik Kişilik Envanteri -16 ile elde edilen narsisizm düzeyleri ile arasında farklılık olup olmadığı incelendi. Analiz sonucu aşağıda sunuldu.

Tablo 5

Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutları ile Narsistlik Envanteri Ölçeğinin Mann-Whitney U Testi ile İncelenmesi

Grup	N	Medyan	p
Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puan			
Düşük Narsisizm	50	75,00	0,030*
Yüksek Narsisizm	50	88,50	
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan			
Düşük Narsisizm	50	2,46	<0,001*
Yüksek Narsisizm	50	2,93	
Fiziksel Saldırganlık Alt Boyutu			
Düşük Narsisizm	50	1,88	<0,001*
Yüksek Narsisizm	50	2,72	
Öfke Alt Boyutu			
Düşük Narsisizm	50	2,57	0,002*
Yüksek Narsisizm	50	3,07	
Düşmanlık Alt Boyutu			
Düşük Narsisizm	50	2,68	0,003*
Yüksek Narsisizm	50	3,25	
Sözel Saldırganlık Alt Boyutu			
Düşük Narsisizm	50	2,60	<0,001*
Yüksek Narsisizm	50	3,30	

Katılımcıların Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutları ile Narsistlik Kişilik Envanteri Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulundu ($p<0,005$). Katılımcıların Narsisizm düzeyleri ile Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı arasında anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p=0,030$). Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcıların (Medyan=88,50) Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcılara göre (Medyan=75,00) Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı medyan puanları daha yüksek bulundu. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı ile Narsisizm düzeyleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edildi ($p<0,001$). Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcılarda (Medyan=2,93), Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcılara göre (Medyan=2,46) Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı medyan puanları daha yüksekti. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları ile Narsisizm düzeyleri incelendiğinde Fiziksel Saldırganlık Alt boyutu ile anlamlı bir farklılık elde edildi ($p<0,001$). Medyan puanları incelendiğinde Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcıların (Medyan=2,72) Fiziksel Saldırganlığının daha yüksek olduğu görüldü.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları ile Narsisizm düzeyleri incelendiğinde Öfke Alt boyutu ile anlamlı bir farklılık elde edildi ($p=0,002$). Narsisizm düzeyleri medyan puanları bakımından incelendiğinde Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcıların (Medyan=2,57) Öfke düzeyleri daha düşüktü. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarından Düşmanlık Alt Boyutu ile Narsisizm düzeyleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p=0,003$). Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcılarda (Medyan=3,25), Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcılara göre (Medyan=2,68) Düşmanlık düzeyleri daha yüksek bulundu. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarından Sözel Saldırı Alt Boyutu ile Narsisizm düzeyleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p<0,001$). Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcılarda (Medyan=2,60), Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcılara göre (Medyan=3,30) Sözel Saldırganlık Alt Boyutu medyan puanları daha düşüktü.

3.5. Tüm Değişkenler Arası İlişkisel Bulgular

3.5.1. Tüm Örneklem İçin Yapılan İlişkisel Analizler

Tüm örneklem 100 bireyden oluşmaktadır. Fakat Narsistlik Kişilik Envateri ile ulaşılan Narsisizmi Yüksek düzeydeki 50 birey için Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Spearman's Rho Korelasyon Analizi kullanıldı.

Tablo 6

Yüksek Narsisizm Düzeyi Olan Katılımcılar ile Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyutlarına İlişkin Spearman's Rho Korelasyon Analizi

		Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı	Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı	Fiziksel Saldırganlık Alt Boyutu	Öfke Alt Boyutu	Düşmanlık Alt Boyutu	Sözel Saldırganlık Alt Boyutu
<i>Yüksek Narsisizm Düzeyi</i>							
Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı	<i>p</i>	-	0,004*	<0,001*	0,085	0,018*	0,002*
	<i>r</i>	-	0,530	0,638	0,331	0,443	0,560

Korelasyon analizinde Yüksek Düzeyde Narsisizmi Olanlar ile Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyutları ile arasındaki ilişkiler incelendi. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyutları ile anlamlı bir ilişkiye sahip bulundu. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanının, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı ile istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde ve orta seviyede ($r= 0,530$; $p=0,004$), bir korelasyon gösterdiği saptandı. Homofobi düzeyi arttıkça Saldırganlık Toplam Puanının da arttığı gözlemlendi. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarından Fiziksel Saldırganlık arasında anlamlı pozitif yönde ve orta düzeyde bir korelasyon olduğu görüldü ($r= 0,638$; $p<0,001$). Homofobi düzeyi arttıkça Fiziksel Saldırganlık Puanının da arttığı gözlemlendi. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarından Düşmanlık arasında anlamlı pozitif yönde ve orta düzeyde bir korelasyon olduğu görüldü ($r= 0,443$; $p=0,018$). Homofobi düzeyi arttıkça Düşmanlığın da arttığı gözlemlendi. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarından Sözel Saldırganlık arasında anlamlı pozitif yönde ve orta düzeyde bir korelasyon olduğu görüldü ($r= 0,560$; $p=0,002$). Homofobi düzeyi arttıkça Sözel Saldırganlık arttığı gözlemlendi.

3.5.2. Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı Ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı Ve Alt Boyutlarından Fiziksel Ve Sözel Saldırganlığın Narsistlik Kişilik Envanteri İle Yordanması

Narsistlik Kişilik Envanterinin Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği toplam puanı ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği toplam puanı ve alt boyutlarından Fiziksel ve Sözel Saldırganlığı yordayıp yordamadığını test etmek için doğrusal regresyon analizi kullanıldı. Doğrusal Regresyon Analizi bir değişkeni etkileyen başka bir sayısal bağımsız değişken ile arasındaki neden-sonuç ilişkilerini bir modelle açıklamak ve bu bağımsız değişkenin etki düzeylerini belirlemek için yararlanılan yöntemdir. Tahmin edilen denklem kurularak diğer hesaplamalar yapılır. Regresyon analizi Enter Methodu ile yapılmıştır. Değişkenlerin tümü modele dâhil edilerek modelde bağımlı değişkenin yordama düzeyi test edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 1996). Bağımsız değişkeni oluşturan Narsisizm değişkeni bir blok olarak tek adımda girilip Enter methodu ile değerlendirilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki ortak etkisi R^2 ile değerlendirilmiştir.

Tablo 7
Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi

Model	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize katsayılar	t	p
	B	SH	Beta		
1 Sabit	3,074	0,062		49,943	0,000*
Narsisizm	0,042	0,010	0,331	4,274	0,000*
R=0,515, $R^2=0,332$, $\Delta R^2=0,104$, $F_{(1-99)}=18,269$, $p<0,001$					

***= $p<0,005$**

Tablo 7’de yapılan regresyon analizi p değeri anlamlı bulundu ($R^2=0,332$; $p<0,001$). Böylece Homofobi düzeyinin Narsistlik Kişilik Envanteri olarak modele dahil olan bağımsız değişken tarafından anlamlı olarak yordandığı ve söz konusu bağımsız değişkenin Homofobi düzeyindeki varyansın %33’ünü açıkladığı görüldü ($R^2=0,332$; ($F_{(1-99)}=18,269$; $p<0,001$). Bağımsız değişken incelendiğinde ise bağımsız değişken olarak narsisizm düzeyinin ($\beta= 0,331$; $p<0,001$) Homofobi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görüldü. Narsisizm bir birim arttıkça homofobiyi 0,33 birim artırdığı gözlemlendi.

Tablo 8
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanına Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi

Model	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize katsayılar	t	p
	B	SH	Beta		
1 Sabit	2,199	0,067		32,904	0,000*
Narsisizm	0,118	0,011	0,670	10,930	0,000*
R=0,670, R ² =0,448, ΔR ² =0,445, F ₍₁₋₉₉₎ =119,459, p<0,001					

***=p<0,005**

Tablo 8’da yapılan regresyon analizi p değeri anlamlı bulundu (R²=0,670; p<0,001). Böylece Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Toplam Puanı düzeyinin Narsistlik Kişilik Envanteri olarak modele dahil olan bağımsız değişken tarafından anlamlı olarak yordandığı ve söz konusu bağımsız değişkenin Saldırganlık düzeyindeki varyansın %44’ünü açıkladığı görüldü (R²=0,448; (F₍₁₋₉₉₎)=119,459; p<0,001). Bağımsız değişken incelendiğinde ise bağımsız değişken olarak narsisizm düzeyinin (β= 0,670; p<0,001) homofobi üzerinde anlamlı bir etkisin olduğu görüldü. Narsisizm bir birim arttıkça Saldırganlığı 0,67 birim artırdığı gözlemlendi.

Tablo 9
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Fiziksel Saldırganlık Alt Boyutuna Yönelik
Doğrusal Regresyon Analizi

Model	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize katsayılar	t	p
	B	SH	Beta		
1 Sabit	1,880	0,079		23,889	0,000*
Narsisizm	0,125	0,013	0,631	9,868	0,000*
R=0,631, R ² =0,398, ΔR ² =0,394, F ₍₁₋₉₉₎ =97,373, p<0,001					

***=p<0,005**

Tablo 9’da yapılan regresyon analizi p değeri anlamlı bulundu (R²=0,631; p<0,001). Böylece Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği alt boyutlarından olan Fiziksel Saldırganlık düzeyinin Narsistlik Kişilik Envanteri olarak modele dahil olan bağımsız değişken tarafından anlamlı olarak yordandığı ve söz konusu bağımsız değişkenin Fiziksel Saldırganlık düzeyindeki varyansın %39’unu açıkladığı görüldü (R²=0,394; (F₍₁₋₉₉₎)=97,373; p<0,001). Bağımsız değişken incelendiğinde ise bağımsız değişken olarak Narsisizm düzeyinin (β= 0,631; p<0,001) fiziksel saldırganlık üzerinde anlamlı bir etkisin olduğu görüldü. Narsisizm bir birim arttıkça Fiziksel Saldırganlığı 0,63 birim artırdığı gözlemlendi.

Tablo 10**Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Sözel Saldırganlık Alt Boyutuna Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi**

Model		Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize katsayılar	t	p
		B	SH	Beta		
1	Sabit	2,319	0,082		23,349	0,000*
	Narsisizm	0,141	0,013	0,661	10,682	0,000*
	R=0,661, R ² =0,437, ΔR ² =0,433, F ₍₁₋₉₉₎ =114,112, p<0,001					

*= $p<0,005$

Tablo 10’da yapılan regresyon analizi p değeri anlamlı bulundu ($R^2=0,661$; $p<0,001$). Böylece Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği alt boyutlarından olan Sözel Saldırganlık düzeyinin Narsistlik Kişilik Envanteri olarak modele dahil olan bağımsız değişken tarafından anlamlı olarak yordandığı ve söz konusu bağımsız değişkenin Sözel Saldırganlık düzeyindeki varyansın %43’ünü açıkladığı görüldü ($R^2=0,437$; ($F_{(1-99)}=114,112$; $p<0,001$). Bağımsız değişken incelendiğinde ise bağımsız değişken olarak narsisizm düzeyinin ($\beta= 0,661$; $p<0,001$) homofobi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görüldü. Narsisizm bir birim arttıkça Sözel Saldırganlığı 0,66 birim artırdığı gözlemlendi.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın esas amacı olan narsisistik kişilik özellikleri olan ve olmayan genç yetişkin bireylerin homofobi ve saldırganlık eğilimine göre kıyaslanmasına yönelik bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır. Ayrıca araştırmada belirlenen çeşitli değişkenlere (yaş, eğitim durumu, cinsiyet, ikamet edilen il, psikotik ilaç kullanımı) göre elde edilen bulgular ve narsisistik kişilik özellikleri, homofobi ve saldırganlık eğilimi kavramlarının birbirleriyle olan ilişkileri, homofobi ve saldırganlık eğiliminin narsisistik kişilik özelliklerini yordayıcılığına dair analiz bulguları da bu bölümde tartışılmaktadır.

4.1. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Katılımcılar Arasında Sosyodemografik Değişkenlere Göre Olan Farklılıkların Değerlendirilmesi

H1. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyi ile sosyodemografik bilgileri oluşturan değişkenler arasında anlamlı bir fark vardır.

Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyine sahip olan katılımcılar karşılaştırılarak sosyodemografik değişkenlere göre aralarında olan farklılıklar incelendiğinde; yaş, cinsiyet, ikametgah ili değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görülmezken öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi. Yüksek lisans, doktora ve üstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların çoğunlukla düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyine sahip olduğu tespit edildi (Tablo 3.). Bu bulgulardan yola çıkarak yüksek eğitim seviyesine sahip katılımcılar arasında narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin daha az olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Narsisizm düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunamamış olması, alanyazındaki ilgili diğer çalışmalarla uyumludur. Koşan (2015, s. 108), “Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımının Narsisizm ve Saldırganlık Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmada katılımcıların cinsiyetlerine göre narsisizm puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadığını belirtmiştir. Cicereli ve Büyük (2021, s. 13) yaptıkları çalışmadan elde ettikleri bulguda kadın ve erkek katılımcıların büyüklenmeci narsisizm puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuşlardır.

Narsisizm düzeyi ve yaş arasında anlamlı bir fark bulunamamış olması da alanyazındaki ilgili diğer çalışmalarla uyumludur. Özdemir (2017, s. 72) çalışmasında yaş değişkeni ile hem kırılğan hem de grandiyöz narsisistik özellikler arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Özkan (2019, s. 90) yaptığı çalışmada yaş değişkeni ile narsisistik kişilik envanteri teşhircilik alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırma sonuçlarıyla örtüşmemektedir.

Akademik personelin işkoliklik ve narsisistik kişilik özelliklerinin arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında Taşhan (2019, s. 183), “yüksek lisans eğitim düzeyine sahip akademisyenlerin doktora eğitim düzeyine sahip olanlara göre daha fazla hak iddia etme eğilimi gösterdiği” sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma; narsisistik kişilik özelliklerindeki farklılığın yüksek lisans eğitim düzeyinde de farklılık gösterdiğini tespit etse de Taşhan’ın (2019, s. 183) bulguları bu araştırmanın bulguları ile uyuşmaktadır. Uçar ve Konal (2018, s. 117) yaptıkları çalışmada örneklem olarak lise öğrencilerini ve ortaöğretim kademesindeki öğretmenleri seçmiş ve lise öğrencilerinde benlik saygısının narsisistik kişilik özelliklerini yordadığını tespit etmişlerdir. Uçar ve Konal’ın (2018, s. 117) elde ettikleri bulgu, bu araştırmanın lise eğitim düzeyine sahip kişilerin narsisistik düzeylerinin daha yüksek olması bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırma bulgularından farklı olarak; Ancak Şafak ve Kahraman (2019, s. 62) yaptıkları çalışmada, katılımcıların lise mezunu ve altı, üniversite mezunu ve üstü eğitim seviyesi ile narsisistik kişilik özelliklerini karşılaştırdıklarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlamadıklarını belirtmişlerdir. Şafak ve Kahraman’ın (2019, s. 62) elde etmiş oldukları sonuç, bu araştırmanın yüksek lisans, doktora ve üstü eğitim seviyeleri haricinde narsisistik kişilik özelliklerinde anlamlı bir fark tespit edilememiş olması sonucuyla uyumludur.

Alanyazında narsisistik kişilik özellikleri ve eğitim durumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Yapılan çalışmaların örneklemlerinin çoğunlukla lise ve üniversite öğrencileri, üniversite öğrencilerinin okumakta oldukları sınıf gibi değişkenler ile sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Bundan ötürü, bu çalışmada farklı akademik eğitim seviyelerinin sosyodemografik değişken olarak değerlendirmesiyle elde edilen sonuç alanyazında çeşitlilik arz etmektedir denebilir.

Araştırmada yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeylerine sahip katılımcılar arasında yaş, cinsiyet ve ikamet edilen il gibi sosyodemografik değişkenler ile anlamlı bir fark görülmemiş olmasının sebebinin katılımcı sayısı olabileceği düşünülmektedir. Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyine sahip katılımcılar arasında eğitim durumu ile istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmesi ise kişinin aldığı eğitim seviyesinin artmasıyla hem kendisi, hem dünya hem de yaşadığı toplum ve etrafındaki kişilere dair farkındalıklarının artması olabileceği düşünülmektedir. Yüksek akademik başarılar elde etmenin kişide kendini gerçekleştirme bilinci ve özsaygının artmasını sağlayabileceği düşünülerek narsisistik kişilik özelliklerinde azalma görülmesi açıklanabilir.

4.2. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Katılımcılar Arasında Homofobi Seviyesine Göre Olan Farklılıkların Değerlendirilmesi

H2. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyi ve düşük narsisizm düzeyi ile Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği’nden elde edilen yüksek homofobi ve düşük homofobi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyine sahip katılımcılar karşılaştırılarak homofobi seviyesine göre aralarındaki farklılıklar incelendiğinde; yüksek narsisistik kişilik özellikleri seviyesine sahip katılımcılarda homofobi seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görüldü (Tablo 4.). Buna göre; yüksek narsisistik kişilik özelliklerine sahip katılımcılar arasında yüksek homofobi seviyesinin daha sık görüldüğü tespit edildi.

Alanyazındaki ilgili çalışmalar incelendiğinde; homofobi üzerine yapılan çalışmaların genellikle eşcinsel bireylerin psikolojik durumlarını incelemeye yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Alanyazında, katılımcılardaki narsisistik kişilik özellikleri düzeyleri ve homofobinin bu araştırmada olduğu gibi doğrudan araştıran çalışma örneklerine sık rastlanmamaktadır.

Kırman ve Atak (2020, s. 9), “Homofobi: Kuramsal ve Görgül Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmalarında alanyazında homofobiyle ilgili çalışmaların kapsamı dahilinde, bu araştırmanın sosyodemografik değişkenlerine benzer olarak yaş, eğitim düzeyi gibi değişkenlerin yanında dindarlık gibi farklı değişkenlerin araştırıldığını, bunun yanı sıra cinsiyet farklılığı, bağlanma stilleri, uyum davranışları, sosyal ilişki kurma davranışlarını,

toplumsal cinsiyet rollerini, otorite ve otoriteye karşı tutumlar gibi farklı yaklaşımların ele alındığını belirtmişlerdir (Orta ve Camgöz, 2018; Kırman ve Atak, 2020). Kırman ve Atak'a göre (2020, s. 9); Dünya çapında yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırma konuları çoğunlukla eşcinselliğin nedenleri, eşcinsel bireylerin kişisel, toplumsal ve klinik açıdan karşılaştıkları sorunlar, eşcinsel bireylere yönelik tutum ve önyargılar ve bu tutum ve önyargıların çeşitli sosyodemografik değişkenlerle olan ilişkisi vb. olarak ortaya konmuştur.

Yukarda da değinildiği üzere Avrupa örnekleriyle yürütülen çalışmalar, homofobiye etki eden unsurların, yaş, eğitim düzeyi ve dindarlık gibi bazı özellikleri (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410 ; Herek ve Glunt s.239; Whitley s.103), cinsiyet unsurunu (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410 ; Kite ve Whitley s.336), bağlanma stillerini (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410 ; Ciocca ve diğerleri,1953), uyum davranışını (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410 ; Detenber ve diğerleri s.181), eşcinsel bireylerle sosyal ilişki kurmayı ve bu yönde isteği (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410 ; Herek ve Capitanio s.412; Herek ve Glunt s.239), toplumsal cinsiyet rollerini, sosyal baskınlık eğilimini ve otoriterliği (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410 ; Whitley s.103; Whitley ve Egisdottir s.947; Whitley ve Lee s.144) kapsamında ilişkisini incelediği gözlemlenmiştir. (M. Orta, Camgöz, 2018, s.410). Öte yandan, Dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye’de de homofobik tutum ve davranışlar yaygındır. (M. Orta, Camgöz, 2018, s.412) 2011 yılında yürütülen Değerler Araştırması’na (World Values Survey) göre, Türk vatandaşlarının % 78’i eşcinselliği reddederken, % 85’i ise eşcinsel bir komşu istemediğini belirtmiştir. (M. Orta, Camgöz, 2018, s.412; Esmer, 2011).

Bu araştırma, Türkiye’de ikamet eden genç yetişkinlerin örneklem olarak alınması dolayısıyla Türkiye toplumlarında görülen homofobi, narsisistik kişilik özellikleri kapsamında değerlendirildiği için özgün olmanın yanı sıra toplumsal ve bireysel sorunları ortaya koyması açısından dikkate değerdir denebilir.

Narsisistik kişilik özelliklerinin doğasında varolan “büyüklenmecilik” unsuru, kişilerin toplumsal olarak dezavantajlı görülen bireylerle kıyaslandıklarında çok daha üstün oldukları algısına yol açabilir. Bu bağlamda kişi, toplumsal olarak dezavantajlı gördüğü herhangi bir grubu ve o gruba mensup kişileri aşağı görme, ötekileştirme, hak ve özgürlüklerini yoksayma ve mahrum bırakma gibi tutum ve davranışlara yönelebilirler.

Daha önce de belirtildiği üzere homofobi de eşcinsel bireylere karşı geliştirilen bu ve benzeri tutum ve davranışlardır.

4.3. Yüksek ve Düşük Narsisizm Düzeyine Sahip Katılımcılar Arasında Saldırganlık Eğilimi Toplam Puanı, Fiziksel Saldırganlık ve Sözel Saldırganlık Alt Boyutlarına Göre Olan Farklılıkların Değerlendirilmesi

H3. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm düzeyine sahip katılımcılar ile saldırganlık ölçeğinin alt boyutlarından olan fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyine sahip katılımcılar karşılaştırılarak saldırganlık toplam puanı, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarına göre aralarındaki farklılıklar incelendiğinde; yüksek narsisistik kişilik özelliklerine sahip katılımcılarda saldırganlık toplam puanı, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görüldü (Tablo 5.). Yüksek narsisizm seviyesine sahip katılımcılarda saldırganlık eğiliminin ve fiziksel ve sözel saldırganlık seviyesinin daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşılabilir.

Alanyazındaki ilgili çalışmalar incelendiğinde; narsisistik kişilik özellikleri ile saldırganlık eğilimi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların seyrek olduğu dikkat çekmektedir. Alanyazındaki diğer çalışmalarda katılımcıların kişilik özelliklerinden ziyade gösterdikleri davranışlar, seçimlerin veya farklı sosyodemografik değişkenlere göre narsisizm ve saldırganlık eğilimiyle ilişkisi incelenmiştir. Diğer bir deyişle; doğrudan kişideki narsisistik kişilik özellikleri değerlendirilerek saldırganlık eğilimi ile arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların az olması, bu araştırmayı kendi içinde özgün kılmaktadır.

“Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımının Narsisizm ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmada Koşan (2015, s. 74), örnekleme 618 üniversite öğrencisi olan araştırmasında katılımcıların okumakta oldukları bölüme göre narsisizm ve saldırganlık düzeyleri arasındaki farklılığı incelemiştir ve İlköğretim Matematik öğretmenliği ve Fen Bilgisi öğretmenliğinde okuyanların narsisizm toplam puanlarının, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak, katılımcıların okudukları bölüme göre saldırganlık düzeyleri incelendiğinde anlamlı bir fark bulunamadığını belirtmiştir (Koşan; 2015, s. 109). Bu

Çalışma katılımcılardaki farklı narsisistik kişilik özellikleri düzeyleri arasında saldırganlık eğilimi göre olan farklılıklar araştırmaktadır.

“Ortaokul ğrencilerinde Saldırganlık ve Narsisizm Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı çalışmasında Torun (2016, s. 29), ortaokul ğrencilerinin saldırganlık ve narsisizm düzeylerinin hangi değişkenlere göre farklılaştığını ve bu iki düzey arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmada örneklem olarak ortaokul seviyesinde öğrenim gören 384 öğrenciyi seçilmiştir (Torun; 2016, s. 30). Bu araştırmanın rneklemi ise çeşitli akademik eğitim seviyelerindeki, 25-40 yaş arası genç yetişkinlerdir. Ayrıca katılımcılardaki narsisizm düzeyini ölçek amacıyla Torun (2016, s. 33), “ocukluk ağı Narsisizm leği”ni kullanmış olup, bu çalışmadaki narsisizm düzeyi Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile llmştir. Yaptığı alışma neticesinde Torun (2016, s. 44), narsisizm düzeyi ile toplam saldırganlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu bulgu, bu araştırmanın bulguları ile uyumludur.

Narsisistik kişilik özelliklerinin doğasında var olan “büyüklenmecilik”, “hak iddia etme” ve “empati yoksunluğu” gibi unsurlar kişide, diğer bireylerin de kendisiyle eşit haklarla korunduğu gerçeğini görmezden gelmeye, bu sebeple diğer bireylere zarar vermekten kendini alıkoymasına bir gerek olmayacağı algısı taşımasına, empati yoksunluğu sebebiyle diğer bireylerin içinde bulunduğu olumsuz duruma karşı duyarsızlaşmasına sebep olabilir. Narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireyler sözü edilen unsurlar sebebiyle kendisini “avcı”, diğer bireyleri, bilhassa kendinden daha güçsüz ve dezavantajlı gördüğü bireyleri “av” olarak değerlendirerek büyüklenmeci ideallerini, yani diğer insanlardan üstün oldukları ve hukuğun onlardan yana olduğunu veya bizzat hukuğun üzerinde oldukları dşnencesiyle istediklerini yapma özgürlüklerinin olduğu yanılsamasıyla saldırganlık eğilimini gerek insani gerek hukuki boyutta dizginlemeye gerek görmeyebilirler. Bu durum da toplum tarafından dezavantajlı görülen bireylerin karşılaştığı şiddet olaylarına narsisistik kişilik özellikleri bağlamında bir açıklama getirebilir.

4.4. Yüksek Narsisistik Kişilik Özellikleri Düzeyinin Homofobi Seviyesi, Saldırganlık Toplam Puanı, Fiziksel Saldırganlık ve Sözel Saldırganlık Alt Boyutları İle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi

H4. Narsisistik Kişilik Envanteri – 16 ile elde edilen yüksek narsisizm seviyesi ile, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ve Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği, sözel saldırganlık, fiziksel saldırganlık alt boyutları arasında pozitif yönde bir korelasyon olması beklenmektedir.

Yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin homofobi seviyesi, saldırganlık toplam puanı, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutları ile olan ilişkisi incelendiğinde; yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyi ile homofobi seviyesi, saldırganlık eğilimi toplam puanı, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutları ile arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde, yüksek ve orta düzeyde ilişki tespit edildi (Tablo 6.). Buna göre; narsisistik kişilik özellikleri düzeyi arttıkça homofobi seviyesi, kümülatif saldırganlık, fiziksel ve sözel saldırganlık seviyelerinin de artış gösterdiği sonucuna ulaşıldı.

İlgili alanyazın incelendiğinde narsisistik kişilik özellikleri ile homofobi ve saldırganlık eğilimi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sık olmadığı görülmüştür. Araştırmacıların sürücülük davranışları (Bıçaksız, 2019), Facebook kullanımı (Kaya ve Kalkan, 2019), kendini sabotaj (Çelik, 2019), sosyal endişe (Bora, Belendir, Ekinci, 2019), beden ile kendilik ilişkisi (Çağlar, 2019), akademik memnuniyet (Ayar, Karasu, Bulut, 2021), mizah tarzı ve baş etme (Uçar, 2021) gibi farklı değişkenlerle narsisizm arasındaki ilişkiyi incelendikleri görülmüştür. Bu araştırma, narsisistik kişilik özelliklerinin homofobi ve saldırganlık eğilimiyle ilişkisini incelemesi açısından özgündür denebilir.

Narsisistik kişilik özellikleri ile homofobi ve saldırganlık eğilimi arasındaki ilişki; kişideki narsisistik kişilik özelliklerinin yaygınlaşmasıyla homofobik düşünce ve tutumların artmasının yanı sıra saldırganlık eğilimini ifade eden davranışların artmasıyla açıklanabilir. Bu durum daha önce de literatürdeki pek çok çalışma ile ortaya konmuş ve çalışmamızca desteklenmiş olmakla birlikte, homofobi ve saldırganlık eğiliminin esasen narsisistik kişilik özelliklerinin doğasından kaynaklanan unsurların bilişsel ve davranışsal bir dışavurumu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda kendini, dezavantajlı olarak değerlendirdiği diğer bireylerden üstün gören bir kişide, dezavantajlı

gördüğü bireye yönelik ayrıştırıcı düşüncelerin artması, zarar veren tutum ve davranışlarından ötürü cezalandırılmaması gerektiği inancıyla saldırganlık eğilimini ortaya koyma davranışlarının, narsistik kişilik özellikleri ve ilgili unsurların yükselmesiyle artabileceği sonucuna varılabilir.

4.5. Yüksek Narsistik Kişilik Özellikleri Düzeyinin Homofobi Seviyesini, Saldırganlık Eğilimi Toplam Puanını, Fiziksel Saldırganlık ve Sözel Saldırganlık Alt Boyutlarını Yordayıcılığının Değerlendirilmesi

H5. Narsistik Kişilik Envanteri – 16, Hudson – Ricketts Homofobi Ölçeği ile Buss – Perry Saldırganlık Ölçeği ve sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

Yüksek narsistik kişilik özellikleri düzeyinin homofobi seviyesini, saldırganlık eğilimi toplam puanını, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarını yordayıp yordamadığı incelendiğinde; yüksek narsistik kişilik özellikleri düzeyinin yüksek homofobi seviyesi, saldırganlık toplam puanı, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu, dolayısıyla yüksek narsizm seviyesinin homofobiye (Tablo 7.), kümülatif saldırganlık eğilimini (Tablo 8.), fiziksel saldırganlık alt boyutunu (Tablo 9.) ve sözel saldırganlık alt boyutunu (Tablo 10) farklı derecelerde yordadığı tespit edildi. Burdan yola çıkarak; yüksek narsizm düzeyi homofobinin, kümülatif saldırganlığın, fiziksel saldırganlığın ve sözel saldırganlığın varlığını belirli ölçülerde açıklamaktadır denebilir.

Alanyazın incelendiğinde narsistik kişilik özelliklerinin kişideki diğer özellikler üzerinde ne kadar yordayıcı olduğunu inceleyen çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Çalışmacıların çoğunlukla belirli değişkenlerin narsizmi yordayıp yordamadığını araştırmadığı görülmüştür. Bu anlamda araştırmanın alanyazına çeşitlilik arz ettiği öne sürülebilir.

Yaptıkları çalışmada Uçar ve Konal (2018, s. 14), duygu gereksinimi, benlik saygısı ve kişiliğin dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık boyutlarının lise, üniversite ve öğretmen gruplarında narsizmi yordayıp yordamadığını araştırmışlardır. Uçar ve Konal (2018, s. 117) yaptıkları çalışmada lise öğrencileri ve ortaöğretim kademesindeki öğretmenler örneklem olarak seçmiş, lise öğrencilerinde benlik saygısının narsistik kişilik özelliklerini yordadığını tespit etmişlerdir. Bu

araştırmada ise narsisistik kişilik özelliklerinin diğer değişkenleri, homofobi ve saldırganlık eğilimi, yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

“Üniversite Öğrencilerinin Özdeğer Koşulları ile Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmada Temli (2019, s. 18), bireyin özdeğerini atfettiği alanlarda ortaya koyduğu başarıların veya yetersizliklerin, kişinin kendine atfettiği değer üzerinde belirleyici olduğunu öne sürmektedir (Crocker ve Wolfe, 2001; Temli, 2019). Bu bağlamda ilgili çalışmada sunulan özdeğer kavramı ile bu çalışmada belirtilen özsaygı kavramı birbiriyle kuramsal olarak örtüşmektedir (Temli; 2019, s. 85). Ancak Temli (2019) çalışmasında bütün olarak narsisistik kişilik özelliklerini değil, özdeğeri incelemiştir. Temli (2019, s. 86), özdeğerin saldırganlık eğiliminin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Narsisistik kişilik özelliklerinin doğasında yer alan “büyüklenmecilik”, “hak iddia etme”, “aşırı özsaygı” ve “empati yoksunluğu” gibi unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, narsisistik kişilik özelliklerinin homofobi ve saldırganlık eğilimini yordayıp yordamadığıyla ilgili öngöründe bulunulabilir. Zira, narsisistik kişilik özelliklerinin “büyüklenmecilik” ve “aşırı özsaygı” unsuru ele alındığında, kişi kendisinin ve dahil olduğu sosyal statünün diğer kişi ve gruplardan daha üstün olduğu inancına sahip olabilir. Bu bağlamda narsisistik kişilik özellikleri olan kişide, hali hazırda toplumsal açıdan dezavantajlı görülen kişi ve gruplara yönelik ayrıştırıcı, mahrum bırakıcı ve ötekileştirici tutum ve davranışlar görülmesi tahmin edilebilir. “Hak iddia etme” ve “empati yoksunluğu” unsuru ele alındığında, kişi kendisinin ve dahil olduğu sosyal statünün diğer kişi ve gruplardan daha üstün olduğunu varsayabilir. Kişinin sosyal statüsü, toplum geneli tarafından çoğunluk kabul edilen konumda olması halinde narsisistik kişilik özellikleri olan kişinin hukuki açıdan da kendini avantajlı ve hatta hukuğun bağlayıcılığından aykırı görmesi söz konusu olabilir. Bu bağlamda narsisistik kişilik özellikleri olan kişide, hali hazırda toplumsal açıdan dezavantajlı görülen kişi ve gruplara yönelik ayrıştırıcı, mahrum bırakıcı ve ötekileştirici tutum ve davranışlar görülmesi, ayrıca saldırganlık eğilimini yansıtan davranışlar görülebileceği tahmin edilebilir. Zira kişi bu bağlamda hukuki ve insani açıdan homofobik tutum ve davranışlarını dizginleme gereksinimi hissetmeyebilir. Bu bağlamda narsisistik kişilik özelliklerinin doğası göz önünde bulundurulduğunda homofobi ve saldırganlık eğilimini üzerinde bir etkisinin ve yordayıcılığının olması beklenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde; katılımcılardan alınan verilerin, belirlenen değişkenlere göre analiz edilerek elde edilen bulgulara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Bunun yanı sıra bu araştırmanın geliştirilmesi adına veya araştırmanın ele aldığı konularla ilgili gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutması ve araştırmacılara faydalı olabileceği düşünülen öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın bulgularına göre ulaşılan sonuçlar şöyledir;

- Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyleri, sosyodemografik değişkenlerle narsisistik kişilik özellikleri düzeyleri karşılaştırılarak incelendiğinde yaş, cinsiyet, ikametgah ili ile aralarında anlamlı bir ilişki bulunamazken, yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin eğitim durumu ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi. Buna göre; eğitim düzeyi Yüksek Lisans olanlarda çoğunluğun (Medyan=68,80) ve Doktora ve üstü olanlarda ise tüm katılımcıların (Medyan=100) sıklık ve yüzde dağılımlarına göre incelendiğinde medyan puanlarının Düşük Narsisizm düzeyinde daha yüksek olduğu saptandı.
- Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyleriyle homofobi seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptandı. Buna göre; Yüksek Narsisizm düzeyine sahip bireylerde ‘Yüksek Homofobi’ düzeyi sıklık ve yüzdesi 31 kişi (%62,00) ile, ‘Düşük Homofobi’ düzeyi sıklık ve yüzdesi 11 kişi (%22,00)’ ye göre daha yüksek bulundu.
- Yüksek ve düşük narsisistik kişilik özellikleri düzeyleriyle saldırganlık toplam puan ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulundu. Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcıların (Medyan=88,50) Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcılara göre (Medyan=75,00) Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği Toplam Puanı medyan puanları daha yüksek bulundu. Buss-Perry Salırganlık Ölçeği Toplam Puanı ile Narsisizm düzeyleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edildi ($p<0,001$). Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcılarda (Medyan=2,93), Düşük Narsisizm düzeyine sahip katılımcılara göre (Medyan=2,46) Buss-Perry Salırganlık Ölçeği Toplam Puanı medyan puanları daha yüksekti. Buss-Perry Salırganlık Ölçeği Alt Boyutları ile

Narsisizm düzeyleri incelendiğinde Fiziksel Saldırganlık Alt boyutu ile anlamlı bir farklılık elde edildi ($p<0,001$). Medyan puanları incelendiğinde Yüksek Narsisizm düzeyine sahip katılımcıların (Medyan=2,72) Fiziksel Saldırganlığının daha yüksek olduğu görüldü.

- Yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyi ile homofobi düzeyi ve saldırganlık eğilimi toplam puanı ve alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendi. Buna göre: homofobi düzeyi ile saldırganlık eğilimi toplam puanı ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve orta seviyede ($r= 0,530$; $p=0,004$) bir ilişki tespit edildi. Homofobi düzeyi arttıkça Saldırganlık Toplam Puanının da arttığı gözlemlendi. Homofobi düzeyi ile saldırganlık eğilimi alt boyutlarından olan fiziksel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve orta düzeyde bir korelasyon olduğu görüldü ($r= 0,638$; $p<0,001$). Homofobi düzeyi arttıkça fiziksel saldırganlık puanının da arttığı gözlemlendi. Homofobi düzeyi ile saldırganlık eğilimi alt boyutlarından olan sözel saldırganlık ile aralarında anlamlı pozitif yönde ve orta düzeyde bir korelasyon olduğu görüldü ($r= 0,560$; $p=0,002$). Homofobi düzeyi arttıkça sözel saldırganlık arttığı gözlemlendi.
- Narsisistik kişilik özelliklerinin, homofobi ve saldırganlık eğilimi toplam puanı ve alt boyutlarını yordayıp yordamadığı incelendi. Buna göre;
- Narsisistik kişilik özelliklerinin homofobiye anlamlı olarak yordadığı ve narsisistik kişilik özelliklerinin homofobi düzeyindeki varyansın %33'ünü açıkladığı görüldü ($R^2=0,332$; ($F_{(1-99)}=18,269$; $p<0,001$). Yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin düzeyinin ($\beta= 0,331$; $p<0,001$), homofobi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görüldü. Narsisizm bir birim arttıkça homofobiye 0,33 birim artırdığı gözlemlendi.
- Narsisistik kişilik özelliklerinin saldırganlık eğilimini anlamlı olarak yordadığı ve narsisistik kişilik özelliklerinin saldırganlık eğilimi toplam puanındaki varyansın %44'ünü açıkladığı görüldü ($R^2=0,448$; ($F_{(1-99)}=119,459$; $p<0,001$). Yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin ($\beta= 0,670$; $p<0,001$), saldırganlık eğilimini anlamlı bir etkisi olduğu tespit edildi. Narsisizm bir birim arttıkça Saldırganlığı 0,67 birim artırdığı gözlemlendi.

- Narsisistik kişilik özelliklerinin fiziksel saldırganlığı anlamlı olarak yordadığı ve narsisistik kişilik özelliklerinin fiziksel saldırganlık boyutundaki varyansın %39'unu açıkladığı görüldü ($R^2=0,394$; ($F_{(1-99)}=97,373$; $p<0,001$). Yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin ($\beta= 0,631$; $p<0,001$) fiziksel saldırganlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edildi. Narsisizm bir birim arttıkça Fiziksel Saldırganlığı 0,63 birim artırdığı gözlemlendi.
- Narsisistik kişilik özelliklerinin sözel saldırganlığı anlamlı olarak yordadığı ve narsisistik kişilik özelliklerinin fiziksel saldırganlık boyutundaki varyansın %43'ünü açıkladığı görüldü ($R^2=0,437$; ($F_{(1-99)}=114,112$; $p<0,001$). Yüksek narsisistik kişilik özellikleri düzeyinin ($\beta= 0,661$; $p<0,001$) fiziksel saldırganlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edildi. Narsisizm bir birim arttıkça sözel saldırganlığı 0,66 birim artırdığı gözlemlendi.

Gelecekteki çalışmalar araştırmacılara faydalı olabileceği düşünülen öneriler şunlardır;

Gelecekte yapılacak çalışmalarda toplumsal açıdan dezavantajlı kabul edilen farklı gruplar değerlendirmeye alınarak narsisistik kişilik özelliklerinin etkileri incelenebilir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı akademik eğitim seviyelerinin narsisistik kişilik özellikleri, homofobi ve saldırganlık eğilimine etkisi incelenebilir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda narsisistik kişilik özelliği olan ve olmayan bireylerdeki saldırganlık incelenirken Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nde yer alan ve bu araştırmanın kapsamı dışında bırakılmış olan düşmanlık ve öfke alt boyutları araştırma kapsamına dahil edilebilir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda narsisistik kişilik özelliği olan ve olmayan bireylerden alınan sosyodemografik bilgilere kişilerdeki psikopatolojilerin varlığı, kişilerin ailesinin psikopatolojik geçmişi, kişinin birincil bakım vereninde var olan narsisistik kişilik özelliklerini araştırarak soruların eklenmesi araştırmanın kapsamını geliştirebileceği düşünülmektedir.

Araştırma narsisistik kişilik özellikleri olan kişilerin homofobi ve saldırganlık eğilimlerinin karşılaştırılmasını araştırmıştır ancak kişilerin narsisistik kişilik özelliklerinin oluşumuna zemin hazırlayan toplumsal, kültürel, sosyal, ailevi vb.

faktörleri kapsam dışı tutmuştur. Bu bağlamda gelecekte yapılacak çalışmalara bu faktörlerin incelenmesi eklenerek araştırma kapsamı geliştirilebilir.

Kişilerin narsisistik kişilik özelliklerinin, saldırganlık eğilimlerinin, homofobik tutum ve davranışlarının oluşumuna zemin hazırlayan toplumsal, hukuki, sosyal vb. faktörlerin zaman içerisinde gerçekleşen olumlu veya olumsuz yöndeki değişimlerle farklılaşabileceği göz önünde bulundurularak bu konuda benzer çalışmaların gerçekleştirilmesinin literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir.

Araştırmanın örneklemi Türkiye’de ikamet eden, 25-40 yaş arası genç yetişkin 100 kişiden oluşmaktadır. Bu araştırmanın ele aldığı konuda veya ilgili konularda yapılacak diğer çalışmalarda farklı konum, yaş aralığı ve daha fazla kişi sayısının örnekleme dahil edilmesiyle araştırmanın genellenebilirliği artırılabilir yada görülmesi halinde bu araştırma ile olan farklılıklar karşılaştırılabilir.

Araştırma katılımcıların yalnızca narsisistik kişilik özelliklerini ele almaktadır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda katılımcıların farklı kişilik özelliklerinin araştırılması ve araştırılmaya eklenmesi ile homofobi ve saldırganlık eğiliminin farklı kişilik özellikleri söz konusu olduğundaki görünürlüğü incelenebilir.

Benzer olarak homofobi ve saldırganlık eğiliminin başka hangi kişilik özelliklerinin yordayıcısı olduğu araştırılabilir.

Dünya toplumlarının genelinde olduğu gibi Türkiye toplumunda da kişilerin hayat kalitesini ve ruh sağlığını tehdit eden homofobi olgusuna dair alandaki çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir ve araştırmacıların bu alanda çalışmalar ortaya koymasına halinde hem bilimsel hem de toplumsal gelişmelere kolektif bir katkı sağlanabilmesi mümkündür.

Araştırma verilerinin Covid – 19 sürecinde toplandığı akılda bulundurulmalıdır. Zira kişilerin bu dönemde söz konusu olan toplumsal ve gündelik hayata dair kısıtlama ve değişimlere dair toleransı farklılık gösterebilmektedir, dolayısıyla bu tolerans farklılıkları kişilerin iyi olma hallerine, kişilik özelliklerinde akut değişimlere ve öfke tepkisine neden olabileceği düşünülebilir. Bu bağlamda araştırmanın pandemi sürecinin ardından tekrarlanmasıyla elde edilen sonuçların yeni araştırmalara zemin oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kişilerin sahip olduğu kişilik özelliklerinin geliştirilmesi, kişilerin toplumsal ve kişilerarası ilişki dinamiklerindeki uyumsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi için sunulan psikoterapi desteğinin yaygınlaştırılması ve toplumun her kesiminden kişiler için ulaşılabilir olması adına gerekli girişimlerin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, A., 1929. The science of living. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Akil, A. M., 2018. Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlığın Bazı Demografik Özelliklerle İlişkisinin İncelenmesi. The Journal of Social Science, 2(3), 29 – 30 – 34 – 35.
- Algur, V., 2019. Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete ve Depresyon Düzeyleri İle Fiziksel Saldırganlık, Öfke, Düşmanlık ve Sözel Saldırganlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 34 – 36 – 37 – 38 – 48.
- American Psychiatric Association, D. S., & American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders: DSM-5, Vol. 5, Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association). Answers To Your Questions: For A Better Understanding Of Sexual Orientation And Homosexuality, 2008. Web. 20 Aralık 2017.
- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association). Answers To Your Questions: For A Better Understanding Of Sexual Orientation And Homosexuality, 2008. Web. 20 Aralık 2017.
- Ames, D.R., Rose, P., Ve Anderson, C.P., 2006, The NPI-16 As A Short Measure Of Narcissism. *Journal Of Research In Personality*, 40(4), 440-450.
- Atay, S., 2009, Narsisistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye Standardizasyonu, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- Aydın, A. Ve Akgün, S., 2014. Ergenlikte Reaktif-proaktif Saldırganlık, Öfke ve Narsisizm İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 44-56.
- Baron, R. A. Ve Richardson, D. R., 1994. Human Aggression, New York: Plenum, 2. Baskı.
- Baron, R.A. 1977. Human Aggression, New York: Plenum, s. 225-274.

- Barry, T. D. Ve Lochman, J. H., 2004. Aggression In Adolescents: Strategies For Parents And Educators. Nasp. Erişim Adresi:<http://Mendocinoused.Org/View/72.Pdf>
- Biçaksız, P., 2019. Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri ve Sürücü Davranışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Trafik ve Ulaşım Araştırmaları Dergisi, 2(2), 66-77.
- Bolelli, M., 2018. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İşe Bağlılığa Etkileri: Örnek Bir Araştırma. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 4(3), 187 – 188.
- Bora, A., Belendir, Ç., ve Ekinci, E. A., 2019. Narsistik Kişilik Örgütlenmesinde Sosyal Endişenin Görünümü. Tam Metin Kitabı.
- Budak, S., 2003. Psikoloji Sözlüğü 2. Baskı. Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları, Çev. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyük, A., ve Cicereli, L. K., 2021. Evli Bireylerin Aldatma Eğilimi İle Büyükleme Narsistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18(42), 1-1.
- Campbell, W. K. Ve Miller, J. D., 2014. The Handbook Of Narcissism And Narcissistic Personality Disorder. John Wiley ve Sons, Incorporated. Doi:10.1002/9781118093108.
- Cihangiroğlu, N., Abdulkadir, T. E. K. E., Uzuntarla, Y., & Uğrak, U., 2014. Narsistik Kişilik Özellikleri Kurumsal Bağlılığı Etkiler Mi?. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(2), 3 – 5.
- Crocker, J., ve Wolfe, C. T., 2001. Contingencies of self-worth. Psychological Review, 108(3), 593.
- Çağlar, H., 2019. Farklı Meslek Gruplarının Narsistik Yapılanmaları İle Beden Self İlişkisi ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çelik, H., ve Kocabıyık, O. O., 2014. Genç Yetişkinlerin Saldırganlık İfade Biçimlerinin Cinsiyet ve Bilişsel Duygu Düzenleme Tarzları Bağlamında İncelenmesi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 140 – 141 – 142.

- Çelik, M., 2019. Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri İle Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Demirci, İ., ve Fusun, E. K. Ş. İ., 2017. Büyüklenmeci Narsisizmin İki Farklı Yüzü: Narsistik Hayranlık Ve Rekabetin Mutlulukla İlişkisi. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 46(46), 38 – 39 – 40 .
- Dovidio, J., 2000 Prosocial Behavior And Empathy, In Adulthood ,Colgate University, Hamilton, New York, Usa Elsevier Science Ltd. All Rights Reserved. ©
- Dökmen Ü., 1997, İletişim Çatışmaları Ve Empati, Sistem Yayıncılık,14. Baskı.
- Duygu, A. Y. A. R., Karasu, F., ve Bulut, A., İki Faklı Mesleki Eğitim Alan Üniversite Öğrencilerinde Büyüklenmeci Narsisizm Düzeyi ile Akademik Potansiyel Memnuniyeti Arasındaki İlişki. Sakarya Tıp Dergisi, 11(4), 908-919.
- Eldoğan, D., 2016. Hangi Narsizm? Büyüklenmeci Ve Kırılgan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gözden Geçirme. Türk Psikoloji Yazıları, 19(37), 3–8–9-10.
- Ersoy, E., ve Köşger, F., 2016. Empati: Tanımı ve Önemi/Empathy: Definition And Its Importance. Osmangazi Tıp Dergisi, 38(2), 9 – 10 – 11 –15.
- Eskin, M., Kaynak, K. Demir, H., Demir, S., 2005. "Same-sex Sexual Orientation, Childhood Sexual Abuse, And Suicidal Behavior In University Students In Turkey." Archives Of Sexual Behavior 34.2: 185-195.
- Freud, S., 1905. Three Essays On The Theory Of Sexuality. London: Imago Pub. Co, 1949.
- Freud, S., 1914. On Narcissism: An Introduction. Standard Ed., Vol. 14.
- Fromm, E., 1973. The Anatomy Of Human Destructiveness, New York: Holt, Rinehartand Winston.
- García, G. M., 2009. Narcissism, Self-esteem, And Self-worth As Predictors Of Aggression (Unpublished Master's Thesis). <https://Scholar.Utc.Edu/Theses/269/> Adresinden Erişilmiştir.

Gay And Lesbian Medical Association, With Experts From Across The Field And The National Coalition For LGBT Health. Healthy People 2010 Companion Document For Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender (LGBT) Health, Accessed September 19, 2012.

Güngör, Nil Demet Ve Selçuk, Fatma Ülkü., 2015. Narsisistik Kişilik Envanteri (NKE-16): Türkçe Uyarlaması. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Ve Eğitim Laboratuvarı (SAEL), Yayınlanmamış Tartışma Metni, Sael.Atılım.Edu.Tr.

Gürsel Özkan, G., 2019. Farklı Meslek Gruplarındaki Evli Bireylerin Narsisistik Kişilik Özelliklerinin Evlilik Doyumu Ve Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi , Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Hacıoğlu, B., 2020. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Meslek Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.

Hasan, A. T. A. K., ve Kırman, T. Homofobi: Kuramsal Ve Görgül Bir Değerlendirme. Researcher, 8(1), 86-104.

Hauser ,Marc D., Morals, Apes, And Us.Discover, 2000 Discover,in Association With The Gale Group And Looksmart. 2000 Gale Group, Feb, 2000.

Healthyplace Inc. [Http://Www.Healtyplace.Com](http://Www.Healtyplace.Com) ,24.9.2001

Herek, G. M., 2004. Beyond “Homophobia”: Thinking About Sexual Prejudice And Stigma In The Twenty-first Century. Sexuality Research & Social Policy, 1(2), 6-24. Doi:10.1525/Srsp.2004.1.2.6

Hudson, Walter W.; Ricketts, Wendell A., 1980. A Strategy For The Measurement Of Homophobia. Journal Of Homosexuality, 5(4), 357–372. Doi:10.1300/J082v05n04_02

Ickes, William, 1997. Empathic Accuracy, The Guilford Press, A Division Of Guilford Publications, Inc. 72 Spring Street, New York, Ny, 10012.

International Journal Of Psycho-analysis, 6, 259-281.

- İnanç, Banu Yazgan; Yerlikaya, Eşef Ercüment, 2011. Kişilik Kuramları, 5. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- John, O. P., ve Robins, R. W., 1994. Accuracy And Bias In Self-perception: Individual Differences In Self-enhancement And The Role Of Narcissism. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 66, 206–206. Doi: 10.1037//0022-3514.66.1.206.
- Jonason, P. K. Richardson, E. N., And Potter, L., 2015. Self-reported Creative Ability And The Dark Triad Traits: An Exploratory Study. *American Psychological Association*, 9(4), 488-494.
- Jones, E., 1913. The God Complex. *Essays In Applied Psychoanalysis*, 2, 244-265.
- Karaaslan, N., ve Gizir, C. A., 2021. Üniversite Öğrencilerinde İlişkisel Saldırganlık: Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Rolü. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES)*, Gelecek Sayı, 365.
- Karaaziz, M., ve Atak, İ. E., 2013. Narsisizm Ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 46 – 51.
- Karasar, N., 2009. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Karataş, Z., Yavuzer, Y., ve Gündoğdu, R., 2019. Beliren Yetişkinlikte Saldırganlık: Kişisel ve Ailesel Risk Faktörleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), s. 62.
- Kernberg, O. F., 1967. Borderline Personality Organization. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 15, 641–685.
- Kernberg, O. F., 1970. Factors In The Psychoanalytic Treatment Of Narcissistic Personalities. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 18, 51–85.
- Kernberg, O. F., 1975. *Borderline Conditions And Pathological Narcissism*. New York, NY: Jason Aronson.
- Kernberg, O. F., 1992. *Aggression In Personality Disorders And Its Perversions*. New Haven, CT: Yale University Press.

- Kılınç, E., ve Murat, M., 2012. Genel Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Göre Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 11(3), 835-853.
- Kohut, H., 1959. Introspection, Empathy, And Psychoanalysis. J Amer Psychoanal Assn, 7,459-583.
- Kohut, H., 1977. The Restoration Of The Self. New York: International Universities Press.
- Kohut, H., 1977. The Restoration Of The Self. New York:int.University Press.
- Koşan, Y., 2015. Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımının Narsisizm ve Saldırganlık Düzeyleri İle İlişkisinin İncelenmesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Köymen, E. (2019). Büyükleme Narsisizm Ve Kırılgan Narsisizm İle Bilişsel Duygu Düzenleme Ve Kişilerarası Problemlerin İlişkisi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Leyla, K. A. Y. A., ve Kalkan, M., 2019. Üniversite Öğrencilerinde Narsisistik Eğilimler, Bağlanma Stilleri ve Sosyal Medya Kullanımı, Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi, (2), 243-249.
- M. Orta, İ., M., Camgöz S., 2018 Türkiye’de Yapılan Homofobi Çalışmalarına Genel Bir Bakış, DTCF Dergisi 58.1, Sayfa: 409-439.
- Madureira, A.F.A., 2007. The Psychological Basis Of Homophobia: Cultural Construction Of A Barrier., Integr Psychol Behav Sci;41:225–247.
- Maslow, A. H., 1943. A Theory Of Human Motivation. Psychological Review 50, 370-396.
- Masterson, J.F., 1990. The Search For The Real Self. New York: The Free Press.
- Mckay, M., ve Fanning, P., 2005. Özgüven, çev. Fatoş Gaye Atay. Ankara, Arkadaş Yayınları.

- Millon, T., Grossman S., Millon, C., Meagher S., Ramnath R., 2000. Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; 2017.
- Orta, İ. M., ve Camgöz, S. M., 2018. Türkiye'de Yapılan Homofobi Çalışmalarına Genel Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-coğrafya Fakültesi Dergisi, 58(1), 410.
- Orta, İ. M., ve Camgöz, S. M., 2018. Türkiye'de Yapılan Homofobi Çalışmalarına Genel Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-coğrafya Fakültesi Dergisi, 58(1), 409-439.
- Özakkaş, T., 2006. Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları, İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Özbek, M. F., 2004. Toplumsal Yaşamda Empati. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-dergisi, 1 – 2 – 3 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10.
- Özdemir, H. E., 2017. Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Bağlanma Stilleri İle Narsisizm Arasındaki İlişki: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Rapier, M. L., 2005. An Interview Study Of Narcissistic Executives: Piercing The Corporate Veil Of Narcissism In The Workplace” Saybrook Graduate School And Research Center, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Raskin, R., ve Terry, H., 1988. A Principal-components Analysis Of The Narcissistic Personality Inventory And Further Evidence Of Its Construct Validity. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 54(5), 890-902.
- Rhodewalt, F. ve Morf, C., 1998. On Self-aggrandizement And Anger: A Temporal Analysis Of Narcissism And Affective Reactions To Success And Failure. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 74(3), 672-685.
- Ronningstam, E., ve J. Gunderson, 1990. Identifying Criteria For Narcissistic Personality Disorder. *American Journal Of Psychiatry*, 147, 918-922.
- Ronningstam, E., Weinberg, I., & Maltzberger, J. T., 2008. Eleven Deaths Of Mr. K.—Contributing Factors To Suicide In Narcissistic Personalities. *Psychiatry*, 71(2), 169-182.

- Sakallı, N., Uğurlu, O., 2001. Effects Of Social Contact With Homosexuals On Heterosexual Turkish University Students Attitudes Towards Homosexuality. *Journal Of Homosexuality*, 42(1), 53-62.
- Schultz, P. Wesley, 2001 Empathizing With Nature: The Effects Of Perspective Taking On Concern For Environmental Issues.(Statistical Data Included) *Journal Of Social Issues*, 2000 Plenum Publishing Corporation, In Association With The Gale Group And Looksmart. Gale Group Fall.
- Selvi, K., 2018. Narsisistik Kişilik Bozukluğunun Adler'in Aşağılık ve Üstünlük Kompleksleri Açısından Analizi: Bir Olgu Çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(1), 12.
- Serdar, Ü. N. A. L., 2019. Pohpohlanan Benlikten Narsisizme: Bugünün Gençleri Kendilerini Daha Mı Çok Seviyorlar?. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (Ibad)*, S. 331 – 332.
- Stotland, Ezra, Sherman, Stanley E. , Shaver, Kelly G., 1971. Empathy And Birth Order, Some Experimental Explorations, International Standart Book Number 0-8032-0797-2, University Of Nebraska Press.
- Şafak, B., ve Kahraman, S., 2019. Sosyal Medya Kullanımının Yalnızlık Ve Narsistik Kişilik Özelliği Belirtileri İle İlgili İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 54-69.
- Taşhan, A., 2019. Akademik Personelin İşkoliklik Ve Narsistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: İnönü Üniversitesi'nde Bir Araştırma.
- Taylor, I. H., 2015. Facebook Ve Beğenilme Güdüsü. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 1(4), 1216-1227.
- Temel, D., 2008. The Role Of Perceived Social Problem Solving, Narcissim, Self Esteem And Gender In Predicting Aggressive Behaviors Of High School Students. A Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Science Of Middle East Technical University.

- Temli, D. G., 2019. Üniversite Öğrencilerinin Özdeğer Koşulları Ile Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Torun, Z. B., 2016. Ortaokul Öğrencilerinde Saldırganlık Ve Narsisizm Düzeyleri Arasındaki İlişki, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Twenge, J. M. ve Campbell, W. K., 2003. Isn't It Fun To Get The Respect That We Are Going To Deserve? Narcissism, Social Rejection And Aggression. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 29, 261-272.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., 2010. Asrın Vebası Narsisizm İlleti, Kaknüs Yayınları.
- Uçar, M. E., ve Konal, B., 2018. Öğretmenler Ile Lise Ve Üniversite Öğrencilerindeki Narsisizm Kişilik Özellikleri Benlik Saygısı Ve Duygu Gereksinimi Arasındaki İlişkiler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 92-136.
- Uçar, S., 2021. Narsisistik Kişilik Özelliğinin Mizah Tarzları Ve Baş Etme Ile İlişkisi, İstanbul Kent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Üzümcü, E., 2016. Büyüklenmeci Ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Ile İlişkili Faktörlerin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde İncelenmesi S. 2 – 3 – 4 – 5 – 8 – 9.
- Vincent, W., Peterson, J. L. Parrott D. J., 2016. The Association Between Aids-related Stigma And Aggression Toward Gay Men And Lesbians. *Aggressive Behavior*, 9999, 1–13.
- Wälde, R., 1925. The Psychoses: Their Mechanisms And Accessibility To Influence.
- World Health Organization. Developing Sexual Health Programmes. Department Of Reproductive Health And Research. Geneva; 2010; American Psychological Association. Sexual Orientation And Homosexuality, Accessed September 9, 2012.

Yalçinoğlu, N., ve Önal, A. E., 2014. Eşcinsel Ve Biseksüel Erkeklerin İçselleştirilmiş Homofobi Düzeyi Ve Sağlık Üzerine Etkileri/The Internalized Homophobia Level Of The Homosexual And Bisexual Men And Its Effect On The Health. Turkish Journal Of Public Health, 12(2), 100 – 101 – 102 – 110.

EKLER

Ek.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Lütfen dikkatle okuyunuz:

Sayın katılımcı,

Bir araştırmaya davet edilmektesiniz. Bu araştırma, İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Doç. Dr. Bülent Kadri Gültekin danışmanlığında, Psikolog Ceren Özügüç tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı; kişinin gösterdiği homofobinin (eşcinsel bireylerin uğradığı şiddet, dışlanma ve nefret) narsisistik kişilik özellikleri ve saldırganlık eğilimi ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına bağlıdır. Araştırmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya herhangi bir zamanda, herhangi bir nedenle ya da neden göstermeksizin çekilebilirsiniz. Bu durumlarda size yönelik herhangi bir olumsuz sonuç bulunmamaktadır. Araştırma sonucunda birey bazında herhangi bir değerlendirme yapılmayacak, vermiş olduğunuz bilgiler üçüncü şahıslarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Araştırmada elde edeceğimiz bilgiler için GİZLİLİK esastır. Bu bağlamda araştırma süresince sizden hiçbir kimlik bilgisi talep edilmeyecek, katılımınız ve araştırma sorularına verdiğiniz yanıtlar tamamen anonim olacaktır. Bu araştırmaya katılımınızdan dolayı hiçbir fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik vb. risk ya da rahatsızlık yaşamayacağınız öngörülmektedir. Araştırmada vereceğiniz bilgiler, Türkiye’de yaşayan genç yetişkin bireylerdeki homofobinin açıklanmasında narsisistik kişilik özelliklerinin ve saldırganlık eğiliminin etkisinin belirlenmesinde değerli bir katkı yapacaktır. Bu nedenle araştırmaya katılabilmeniz için 25-40 yaş aralığında olmanız gerekmektedir. Araştırmaya ayıracağınız sürenin yaklaşık 20 dakika olması beklenmektedir. Araştırmaya vermiş olduğunuz cevaplar sadece bilimsel bir çalışma ortaya koymak amacıyla kullanılacaktır. Bilimsel amaç dışında araştırmanın herhangi bir amacı bulunmamaktadır. Araştırmada yer alan sorulara içtenlikle ve HİÇBİR SORUYU ATLAMADAN yanıt vermeniz, araştırmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma sonunda, çalışmaya yönelik sorularınız ve araştırmanın sonuçları hakkında bilgi almayı talep ederseniz Doç. Dr. Bülent Kadri Gültekin ve Psk. Ceren Özügüç ile iletişim kurabilirsiniz. Araştırmada elde edilen bilgiler bireysel olarak değerlendirilmeyecek, bütün katılımcıların verdiği cevaplar bir bütün olarak analiz

edilecektir. Dolayısıyla, sonuçları öğrenmek istediğiniz takdirde araştırmanın genel sonuçları aktarılacaktır.

Bilgilerinize sunarız ve katılımınız için teşekkür ederiz.

Psk. Ceren Özügüç

İstanbul Kent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

- Yukarıdaki açıklamaları okudum ve bu araştırmaya kimsenin baskısı altında kalmadan kendi isteğimle katılmayı ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını onaylıyorum.

Ek.2. Sosyodemografik Bilgi Formu

Yaşınız:

- 25-30
- 31-35
- 36-40

Eğitim Durumunuz:

- Lise
- Üniversite
- Yüksek Lisans
- Doktora ve üstü

İkamet Ettiğiniz İl:

Kendinizi Hangi Cinsiyette Tanımlamaktasınız?

- Kadın
- Erkek
- Diğer

Psikotik İlaç veya Uyarıcı Madde (Uyuşturucu) Kullanımınız Var mı?

- Evet
- Hayır

EK.3. Hudson – Ricketts Homofobi Testi

Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği

Aşağıda verilen ifadeler ile hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan

birini ifadelerin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

Hiç katılmıyorum 1 2 3 4 5 6 Tamamen katılıyorum

- 1- Bir eşcinsel grubunun içinde olmaktan rahatsızlık duyarım.
- 2- Kendi cinsimden birisi bana karşı cinsel ilgi gösterirse sinirlenirim.
- 3- Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenseydim hayal kırıklığına uğradım.
- 4- Kardeşimin eşcinsel olduğunu öğrenseydim üzülürdüm.
- 5- Eşcinsellerin katıldığı sosyal aktivitelere katılmaktan hoşlanırım.
- 6- Kızımın öğretmeninin lezbiyen olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.
- 7- Kendi cinsimden birisi bana karşı cinsel ilgi gösterirse canım sıkılır.
- 8- Bir partide bir eşcinselle rahatça konuşurum.
- 9- Oğlumun erkek öğretmeninin eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.
- 10- Erkek bir eşcinselle beraber çalışmak beni rahatsız etmez.
- 11- Kendi cinsimden birisinin bana cinsel ilgi göstermesi beni rahatsız etmez.
- 12- Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenirsem iyi bir ebeveyn olmadığımı düşünürüm.
- 13- Kendi cinsimden birisini çekici bulmaktan rahatsızlık duymam.
- 14- Toplum içinde iki erkeğin elele tutuştuğunu görmek beni iğrendirir.
- 15- Doktorumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.
- 16- Patronumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.
- 17- Kendi cinsimden birisinin bana cinsel ilgi göstermesi beni gururlandırır.
- 18- Bir kadın eşcinselle beraber çalışmak beni rahatsız etmez.
- 19- Eşimin ya da partnerimin kendi cinsinden birisine ilgi duyması beni rahatsız eder.
- 20- Komşumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.
- 21- Eşcinsellerin gitiği bir barda görülmek beni rahatsız eder.
- 22- Mensubu olduğum dinin, din adamının eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.
- 23- Kendi cinsimden en iyi arkadaşımın eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.
- 24- Kendi cinsimden insanların beni çekici bulması beni rahatsız etmez.

EK.4. Narsisistik Kişilik Envanteri - 16

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden lütfen size en uygun olanı belirtiniz.

1.
 - İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
 - İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
2.
 - Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.
 - İlgi merkezi olmayı severim.
3.
 - Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
 - Özel biri olduğumu düşünüyorum.
4.
 - İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
 - Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
5.
 - İnsanları kolayca manipüle ederim.
 - İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.
6.
 - Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım.
 - Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.
7.
 - Gösterişten kaçınırım.
 - Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.
- 8.*
 - Her zaman ne yaptığımı bilirim.
 - Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.
9.
 - Bazen iyi hikaye anlatırım.
 - Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır.
10.
 - İnsanlardan çok şey beklerim.
 - Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
11.
 - İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
 - İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.

12.

- Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.
- İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.

13.

- Önemli bir insan olacağım.
- Başarılı olmayı umuyorum.

14.

- İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.
- İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.

15.

- Kendi kendime yeterim.
- Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.

16.

- Herkes gibi biriyim.
- Sıra dışı biriyim.

* işaretli sorular test puanlanmıştır.

EK.4 Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

1. Bazı arkadaşlarım benim öfkeli biri olduğumu söylerler.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

2. Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

3. Birisi bana fazlasıyla iyi davrandığında “acaba benden ne istiyor” diye düşünürüm.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

4. Arkadaşlarımın görüşlerine katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

5. Öfkeden deliye döndüğümde birşeyler kırıp dökerim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

6. İnsanlar benim görüşlerime katılmadıklarında onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

7. Zaman zaman bazı olaylara/kişilere yönelik kızgınlığım uzun süre bitmek bilmez.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

8. Bazen başkalarına vurma dürtümü kontrol edemiyorum.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

9. Sakin yapılı biriyimdir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

10. Tanımadığım insanlar bana fazla yakın davrandıklarında onlara şüpheyile yaklaşırım.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

11. Daha önce tanıdığım insanları tehdit ettiğim oldu.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

12. Çok çabuk parlar ve hemen sakinleşirim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

13. Birisi bana sataşırse kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

14. İnsanlar sinirimi bozduklarında kolaylıkla onlar hakkında ne düşündüğümü söyleyebilirim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

15. Zaman zaman kıskançlık beni yiyip bitirir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

16. Bir insana vurmanın mantıklı bir gerekçesi olamayacağını düşünüyorum.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

17. Bazen hayatın bana adaletsiz davrandığını düşünürüm.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

18. Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

19. Yapmak istediğim bir şey engellendiğinde kızgınlığımı açıkça ortaya koyarım.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

20. Zaman zaman insanların arkamdan güldüğü duygusuna kapılırım.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

21. İnsanlarla sıkça görüş ayrılığına düşerim.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

22. Birisi bana vurursa ben de karşılık veririm.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

23. Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissediyorum.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

24. Diğer insanların her zaman çok iyi fırsatlar yakaladıklarını düşünüyorum.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

25. Birisi beni iterse onunla kavgaya tutuşurum.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

26. Arkadaşlarımla arkamdan konuştuklarını biliyorum.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

27. Arkadaşlarım münakaşacı/tartışmayı seven biri olduğumu söylerler.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

28. Bazen olmadık şeylere ortada mantıklı bir neden yokken aniden sinirlenir, tepki veririm.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum.
- ☐ Katılmıyorum.
- ☐ Kararsızım.
- ☐ Katılıyorum.
- ☐ Tamamen katılıyorum.

29. Çoğu insana kıyasla daha sık kavgaya karıştığımı söyleyebilirim.

- Kesinlikle katılmıyorum.
- Katılmıyorum.
- Kararsızım.
- Katılıyorum.
- Tamamen katılıyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Kimya Mühendisi bir annenin ve Biyolog bir babanın kızı olarak dünyaya geldim. İlköğretim, ortaöğretim ve lise eğitimimin ardından üniversite öğrenimimi idealim olan psikoloji alanında Onur Belgesi ile ödüllendirilerek tamamladım. Edindiğim mesleği farklı yönleriyle ele almak ve psikoloji biliminin birçok alandaki uygulamalarına dair deneyim kazanmak için çeşitli kurumlarda yaptığım stajlar yaptım. Bunun yanı sıra psikoterapi alanında kendimi geliştirmek için çeşitli eğitimler ve süpervizyonlar aldım. Çeşitli mecralara ve internet gazetesine blog, haber ve köşe yazıları yazdım. Farklı dernek ve STK’larda gönüllülük esasına bağlı olarak projelerde yer aldım. Şu anda Klinik Psikoloji alanında yüksek lisans eğitimimde tez aşamasında bulunmaktayım. Akademik çalışmalarımın yanı sıra yetişkin – ergen psikoterapisti olarak danışanlarıma profesyonel olarak psikoterapi hizmeti sunmaktayım.